Ung.
VIII B 30

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-1192015415-242385419-16

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.
30.
SIGNAT. cIↃIↃCCCXIII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-119201541 5-242385419-16

No. 69.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-119201541 5-242385419-16

Ferdinandus de Parvÿ
MDCCCVI.

der ungrischen
Bibliothek geschenkt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-1192015415-242385419-16

Otewřenj
Pjsma Swatého
s pripogenau geho
Summau
y
Hystoryi
k prawému Biblj Páně vžjwánj
sepsal
IOANNES TONSORIS
VVERBOVIA NITRIENSIS
ALVMNORVM PANNONVM IN ACADEMIA VITTEMBERGENSI H. T. BIBLIOTHECARIVS.

Wytisstěné w Wittemberku
v Jana Krisstoffa Tssidricha
M DCC XLVI

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-1192015415-242385419-16

2 Ep. k Tym. 1, 16.

Deyž milosrdenstwj Pán domu

JAMRJŠKOWU:

nebo často mi činil pohodlj.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-1192015415-242385419-16

VIRO
MAXIME REVERENDO
AMPLISSIMO DOCTISSI-
MOQVE
DOMINO
GEORGIO
IAMRISSKA
THEOLOGO A. C. DEXTERRI-
MO, LIBERALIORIS DOCTRI-
NAE CVLTV VITAEQVE SAN-
CTITATE, INNOCENTIAQVE
PRAESTANTIS-
SIMO
AC

MAXIMIS VBERRIMISQVE MERITIS CVMVLATISSIMO, ARTICVLARIS ECCLESIAE PRITRSDIENSIS ANTISTITI SIVE PASTORI PRIMARIO VIGILANTISSIMO

PATRONO, FAVTORI AC STVDIORVM SVORVM PROMOTORI BENIGNO

SVMMOPERE OBSERVANTERQVE COLENDO

PRIMITIAS HAS SACRAS

AMOREM OFFICIVMQVE TESTIFICATVRVS DICAT ET INSCRIBIT

In Timore

AVCTOR

VIR
MAXIME REVERENDE
FAVTOR PIE OBSERVANDE.

Multa sane fauoris TVI, prolixissimaeque uoluntatis documenta, quibus me TIBI obstrictum reddidisti, et adhuc deuincis penitus, ita comparata sunt, ut non sufficiat, inter priuatos parietes, grates TIBI persoluisse; sed mei omnino officii ratio postulat, ut publice et in orbis literarii luce tester, quantum TIBI debeam. Ex quo enim mihi TVVM expetii patrocinium, tam pio me complexus es adfectu, et ita pro salute inuigilasti mea, ut lubens fatear et gra-

ta mente celebrem, me post DEVM eam TIBI fere unice debere. Quid? dum ea, mente repeto tempora, quibus ex Gymnasio celeberrimo Posonienſi, in Eccleſiam Articularem, Pritrsdienſem, ad prouinciam publici Præceptoris obeundam, vocatus et iam ordinatus eſſem, nihil niſi ſumma animo meo, beneuolentia TVA, ſeſe inſinuat. Etenim cognita ſorte mea, admodum tenui, illico, procul omni merito meo, opem tuliſti tantam, ut eadem TE cum menſa, certe gratuita, biennio et amplius, rara quadam felicitate uti, ſuaui et erudito colloquio TVO perpetuo erudiri, inter uarias tentationes animo TVO, ad pacem colendam, et cum minimo Eccleſiae ſeruo, compoſito, mirifice recreari, liceret. Neque hic ſubſtitiſti, ſed in officio, quod Scholae debebam perſoluendo, conſiliis ſaluberrimis adfuiſti, defectum bibliothecae meae, ampliſſimae ſelectiſſimaeque Bibliothecae TVAE communicatione, abunde

ſup-

ſuppleuiſti, atque ita, ut bonus Paſtor, publicum bonum quaeſiuiſti, me porro divino impulſu, ad altiora excitaſti, ſubſidiis, perueniendi ad ea aptiſſimis, inſtruxiſti, et paterna cura, tandem feliciter ad Academias promouiſti. Vnde tota, quanta quanta eſt felicitas mea Academica, a GEORGIO IAMRISSKA, DEO propitio ſuam ducit originem. TVO enim beneficio hic et uiuo et literas colo. Ac proinde ſtudioſe meditatus ſum de occaſione, qua debitum meum, quod exſoluere nunquam poſſum, faterer ſaltim omnibus, et munuſculum aliquod literarium pignoris loco darem. In optatis quidem haberem, uti fieri id poſſet labore, Celebratiſſimo Nomine TVO digno. At enim uero, cum tale quid a me exſpectari uix poſſit; amplius me continere non potui, quin hanc, qualiscunque eſt, opellam arriperem, et TIBI, MAXIME REVERENDE VIR, conſecrarem. Ac-

cipe igitur, quod TIBI debeo, quodue ad meam obſervantiam TIBI comprobandam facere quodam modo uidetur, fronte, ut ſoles ſerena. In quo laetiſſimo omine deſino, et DEVM meum, qui TE ad benefaciendum mihi excitauit, excitatque etiam nunc extraneos, ex intimis ſenſibus veneror, atque obteſtor, ut TE, cum Familia ILLVSTRI TVA, quam diutiſſime ſoſpitet, quo Eccleſiae CHRISTI cuius bono natus es, ultro prodeſſe et tum demum in Eccleſia pacis, de hoſtibus pariter ac inimicis, quos habuiſti in Eccleſia belli, triumphum canere queas. Vale In TriVNo!

MAXIME REVERENDI
NOMINIS TVI

Vitembergae in Saxonibus
An. M DCC XLVI.
d. 31. Oct. ſiue feria reformationis Eccleſiae.

Cultor et cliens deuotiſſimus
IOANNES TONSORIS.

Præd.

Předmluma

Nábožný Pjsma Swatého Čtenáři!

Tŕj Knižečky se tobě zde k prawému Biblj Páně vžjwánj předstawugj:

I. Otewřenj Pjsma swatého, který tytul gest wzatý z Ewangelium S. Lukasse kap. XXIV. w 32. otwjral nám Pjsma. Otwjrati pak Pjsma, coby znamenalo, zřetedlně w předcházegjcým werssjčkú 27. poznamenáno stogj: A počaw prawj od Mogžjsse a wssech Prorokú, wykládal gjm wssecká tá Pjsma, která o něm byla. K tomu cýli y toto krátičké sýce Otewřenj, zporádano gest, wssak na celé Pjsmo swaté se wztěhugjcý, takže podle něho, od Mogžjsse až do Prorocstwj Zgewenj S. Jana, to gest celé Biblj Páne, každé knihy, každé kapitoly, každého wěrssjčka, káždého slowjčka, prawý smysl a wýklad mjti můžeš, který tě ku Krystu, o němž Pjsma znějgj, přiwede. Tu zagistě náležnež: kterák, a kdy, y od koho se má Pjsmo S. čjsti, čteno gak se má rozumeti, rozuměno, gak se má k potwrzenj Ewangelického nasšeho Učenj a k zahanbowánj nasšich nepřátelú wžjwati. Připoguge se tu také Kalendář Pjsma swatého pro lepssj časú, wěcy poznamenaných známost. Kdy pak chceš tuto Knižečku s wžitkem čjsti, tedy musýš Rečj Pjsma swatého w nj cytowané w Biblj Pane nahledauti, ponéwádž se zde pro kratkost Knižečky wynechati musýky.

II. Summa Pjsma swatého gest k tomu cýli zporádana, aby sy w čtenj Biblj Páně pořadně pokračowati mohl, kdežto každé Knihy biblické rozdelenj na gisté částky podlé kapitol nalezneš. Na který způsob budessli čjsti, tedy ne gen celé Knihy smysl pochopjš, ale y lépé w paměti zachowaš co sy četl. Ba y krátice gako w zrcadlé celé Biblj Páně obsaženj spatřjš, a když gj za časté prečtes, tedy podle takowých obecných tytulů y Reč o kterébys rád wedel kde w Biblj napsána stogj snadnegj nalézneš.

III. Hystorye Pjsma swatého proto se tobě zde w slussném porádku předkláda aby sy předně každáu wěc w nj kratice poznamenanau, w Biblj hledal, a tam o nj obssjrněgj četl, potom když sy ty wěcy přečetl, aneb na kázanj slyssel, aby sy tjm, z porádku takowého lépe wyrozumel, o kom se co mluwj, a tak snadnegj zachowal.

Obogj tuto Knižečku y Summu, y Hystoryi, snadno můžeš w otázky obrátit, a s djtkámi opětowat, ku přjkladu ať neyhlawněgssj wěcy dotkněm: Co Mogžjs w 1. knize wypisuge? a neb co Matauš wypisuge? Odpowěd máš w knižce, a tak dále. Potom hystorye, ku přjkladu: Kdo byl Abraham? Patryarcha. Gakowé skutky geho bili? Odpowed: wyssel na Božj rozkaz z swé wlasti, ꝛc. a tak aspon tjmto způsobem můžeš opetowat odkud w prawdě weliký vžitek djtky pocýtj.

Toto wssecko, nedomnjwey se milý Pjsma S. Čtenáři, žebych bez přjčiny psal. Nebo mezy přj-

přjčinámi, kterými lidé gak w poznánj prawdy, a Krysta, tak y w pobožnosti zamestknáni bywagj, nenj bez wsseliké pochyby neymenssj, že mnozý Pjsmo swaté, anebo na skrze nic, aneb ne tak, gak by náležeko čtau a rozumegj. Ačkoli pak weliké a zwlásstnj gest dobrodinj Božj že slowo Božj w nassj Cýrkwi Ewangelické skrze wstnj wynaučowanj a kázanj předkládano bywa, které také, gedenkaždý Křestan zawázan gest, podlé dobrého pořádku, k swému dussnjmu spasenj wzjwat: wssak nemá se přitom čtenj Pjsma swatého, na stranu odkládat, a zanecháwat, ale pilne owssem čjsti. Dobře zagiste známe gest, že wssem lidem, bez rozdjlu stawu, bitby byli duchownj aneb swětsstj, netoliko dopusstěno gest S. Pjsmo čjsti, ale gsau k tomu y skrze swé spasenj, od Boha zawázanj. Nebo Pjsmo swaté, gest ten drahý poklad, který nám zdržuge nebeské powolánj Božj w Krystu Gežjssi, k kteréhožto dosažen, gedine Pjsmo swaté, cestu prawau wkazuge. A rownè gako Bůch chce aby wssickni lidé spaseni byli, a k známosti prawdy přissli 1 Tym. 2, 4. tak też chce aby wssickni ten prostředek, který Bůch k tomu zpořádal wzjwali, kde zwlásstè čtenj Pjsma swatého smeruge. Odkud y Krystus Pán k židům s kterými mluwil bez rozdjlu stawu powedèl: Pteyte se na Pisma, nebo wy domnjwáte se w nich wěčný žiwot mjti: a tať swědectwj wydawagj o mnè. Jan. 5, 39. Nenj wssak dosti Biblj Páně čjsti, ale musý se také pa-

patřit gak se čte. Nebo kdo gj čte a nerozumj, kdo gj rozumj a do srdce nepřigjma, nema wetssjho wžitku, gako ten který gj nečte. Samá zkussenost wěj, gak mnoho tisýc lidj slowo Božj každodenně slyssj a čte, wssak předce zustawagj, gakowj gsau, zigi odtud w swé tělesné myslky, a nemyslj na polepssenj žiwota. Ktera gest toho prjčina? snad nedostatek slowa Bozjho? Nikoli! odstup to, nebo ono gest žiwé slowo, 1. Pet. 1, 23. kteréž může spasyti dusse nasse, Jakub. 1, 21. ale stáwa se to proto, že se nedobře slyssj, a nedobře čte, gakby se slyssety a čjsti melo. Gestli tedy miký Čtenáři miluges twé spasenj, ay žádey Ducha Swatého, za oswjcenj rozumu twého, nebo bez milosti Ducha swatého, Pjsmo swaté, rozumeti se nemůže. Žadey za poswěcenj wůle twé, aby poslussná byla Bohu a geho slowu, a ne to co rozum, ale co Bůh chce mjti, nasledowala, žádey za náklonnosti twych očisstěnj od zkostj gich se přidržegjcých, aby sy Boha, geho slowo, y twé spasenj milowal. Tak potomně w čtenj Pjsma swatého s welikým prospěchem pokračowati budeš, a zwjš, že Syn Božj přissel, a dal tobě smysl abys poznal toho Prawého: a že gsy w tom Prawém, y w Synu geho Gežjssi Krystu, že ont gest ten prawý Bůh a žiwot wěčný. Gemuž sława y nynj y na časy wěčné. Amen. w Witemberku 31. Octobr. totiž na den pamětný obnowenj Cýrkwe 1746.

Pjsma

1.

Pjsma gsau swětko zatmelým
Bludjcým cesta prawá
Žiwot, Studnice, žjznjwjm
Lačným wěčná potrawa.
Kdo ge tedy otwjra
Ten dobrý pokład z bjra:
Neb čest Božj, y bližnjho
Wzdělánj hleda hogného.

2.

Toto Pjsma Otewřenj
Náboženého Čtenáře
K spasytedlnému wmenj
Přiwede také k wjře
Proto že prospessného
Cýle dosáhko swého,
Totiž: krátce wyčowat
Pjsma swatá rozwažowat.

3

Protož Bůh poprey z wysosti
Tobě Wydawateli
Posylnénj a čerstwosti
Nepohnutý Přjteli
By toto rúk twych djlo
Požehnané, cýlilo
Wssem audum Krysta k wzdělánj
A k Boha oslawowánj.

Toto krátičké přemyslowánj s srdečným winssowánjm wsseho prospěchu w Pjsmě swatém gak Pánu Wydawateli tak y náboženému Čtenáři přis pogil

Matěg Pruni.

* * *

Corporis incertam medicus tonſorque ſalutem
Curant. Sed non ſit ſemper, releuetur vt aeger.
Interdum morbus phoebea plus valet arte.
Quis igitur potior medicus? Nullus niſi Ieſus:
Qui potis eſt valide de corpore pellere morbos,
Atque potens animae triſtes lenire dolores.
Aſt quaenam haec medicina animae? Sunt Biblia ſancta.
Haec Tibi ſunt curae: haec volupe eſt verſare diurna
Nocturnaque manu. Solers nam perficis artem,
Biblia qua poſſint euolui non ſine fructu:
Et medium, cum ſint mentis medicamen amoenum,
Hic prodis, quo illis poſſit feliciter vti
Quilibet. Atque vias aliis, quibus abdita Verbi
Diuini quaerant, retegant, videantque retecta,
Oſtendens, pergis paucis ſic multa docere.
Perge Tuis ſtudiis ſapiens intendere mentem.
Perge DEO ſummo fautori, perge placere
Patronis. Adſit coeleſtis gratia rebus
Ipſa Tuis, ſtudiis Patris ſapientia Chriſtus,
Vtque diu valeas, faueat Tibi Spiritus almus,
Omnipotensque Tuos moderetur iugiter actus.
Qui Ionathanaeo Tibi ſum deuinctus amore,
TONSOR, non fictos edam de pectore plauſus

atque Tuus

Beniamin Geguss.

Biblj Pjsmo o Gežjssi Sama obsahuge Biblj,
Biblj Kniha neysweteġssj Sama gest neysladssj Biblj,
Biblj hody neychutneġssj Sama předkláda gen Biblj,
Biblj bohatstwj mé dussj Sama wždy zdržuge Biblj.
Biblj poklad mého srdce Sama gest toliko Biblj,
Biblj mého Krysta srdce Sama mně zgewuge Biblj,
Biblj swatè žiwu býti Sama wěrit wěcj Biblj,
Biblj mně w žiwotě w smrti Sama Krystem těssi Biblj.
Biblj bludy odhánj prič Sama gest prawdiwa Biblj,
Biblj zlého netrpj nic Sama gestit swatá Biblj,
Biblj Páně neda se mně Sama w křjži zmautit Biblj,
Biblj lekářstwj dáwa mně Sama proti smrti Biblj.
Biblj tedy wjtey mila Sama nad wsse knihy Biblj,
Biblj mnes wždy byla mila Sama Kniha Božj Biblj,
Biblj částkas mogi dusse Sama dále budeš Biblj,
Biblj o Křesťanská Rjsse Sama nechť gest wsrdcy Biblj.

Radostné toto prospěwowánj k pochwale swaté Biblj, k ozdobě této Knižečky k čtenj prawému Biblj weducy a k dokázanj lásky na proti Autori swému milému P. Přjteli složil

Iosephus Dlhanyi.

*

Dobraus stránku zwolil, Přjteli vprimný:
Iohannes Tonsoris, skrz twé **Otewřenj**;
Že wzdělánj hledáš, swaté Cyrkwe Páně,
By w známosti Krysta, rostla každodenně.
Nenj diw, w mladosti že **Pjsma otwjráš**
Neb w njch od detinstwj, wždycky se objráš,
Twa ljbost gest wždycky, slowo Božj čisti
A w známosti Božj, ze dne na den twesti
Zkusyl sem, že tobě Božj wymluwnosti,
Sladké gsau, když za čas w gednomyslnosti
Stebau sem přebjwal, wsselikě prácy twé
Počátek y konec, byl gen w Knize Páně
Takowé twé pilné, w Pjsmjch objránj
Způsobilo toto **Pjsma Otewřenj**
Vžitečné welmi, k čtenj Pjsem swatých
Žádané giž dáwno od Čtenářů pilných.
Hospodin dey teto prácy twé swau milost,
Dey y dále tobě darů s nebe hognost,
Přidey, sesliš tobě pomoc ze Swatyně
By včenj twoge, byko požehnané.

Tak na dosswědčenj swé laský na proti Pánu Autori vpřjmnému Přjteli a drahé geho Knižecký ochotně dokložil

Martinus Kutschera.

We Gménu Páne Gežísse!

Otewřenj Pjsma S.

Kapitola I.

O ČTENJ PJSMA S.

Summa.

§. I. Pjsma S: wypsánj.
§. II. To má se ode wssech čjsti.
§. III. Dobrým cýlem.
§. IV. W slussném pořádku.
§. V. 1) Ochotně. 2) Nábožně, 3) s modlitbau. 4) w mládém wěku, 5) wždy, a zwlásstě w čas ráno.

§. I.

Pjsmo swaté gest slowo Božj, z wnuknutj Ducha swatého, skrze Proroky a Apostoly sepsane, o prawém náboženstwj, člowěka, k spasenj wěčnému weducy. Scripturae S. Definitio.

Wyswětlenj.

Bůh slowo swé neyprw toliko **vstně** za dwě tisyc a temeř pět sto lét ohlassowal, co owssem přjhodně se mohlo djti; nebo lidské pokolenj gesstě se nebylo tak rozmohlo, gako potom; Patryarchowé dlauhowěkí byli takže swých potomků vstně mohli wynaučowat, gako: Adam Matuzalema, Matuzalem Sema, Sem Jákoba, ba y zgewěnj časté bywalo. Když pak potom lidské pokolenj wjce a wjce se rozmáhalo, žiwot lidský též wkrácen byl, takže malo wisse sedmdesati lét mohl kdo žiw býti, k tomu rozličné zhuby wčenj swatého skrze lest dábla, skrze nedbanliwost a zlost lidskau přistaupiky; ljbilo se Pánu Bohu slowo swé a wčenj k spasenj lidskému smerugjcy **rozkázati psáti**, w Starem Zákoně syce Mogžjssowi a Prorokům, w Nowém pak Ewangelistům a Aposstolům, aby tak bez porussenj k potomkům přigjti mohlo. Žeby Bůh **rozkázal psáti** pjsmo swaté w tom nás dosti preswedčuge **wsseobecnj** Božj **rozkaz** v Matt. 28, 19. odkud skussiné zawjráme, že ponewadž Bůh rozkázal wčiti wssecky národy, tedy rozkázal y psáti, nebo ginácze nemohli rozkazu Božjmu dosti než skrze řeč a **psánj** wčiniti. Co se **zwlásstnjho rozkazu** dotýče, ten máme dosti zretedlné poznamenany w 5. kn. Mogž. 27, 3. kap. 31, 19. Gerem. 30, 2. kap. 36, 28. Jzai. 8, 1. k. 30, 8.

Aba-

Abakuk 2, 2. Daniel 12, 4. 2. kn. Mogž. 17, 14. Zgew. 1, 3. 2. Pet. 1, 21.

§. II.

Pjsmo swaté k tomu cýli gest napsano, aby ode wssech čteno bylo.

Scripturae S. Finis.

Potwrzenj.

I. Z Nowého Zákona, kdežto máme čtenj:

1) Rozkaz. Jan. 5, 39. k Kolos 3, 16. a tu Pawel mluwj o Leykoch, nebo pjsse ke wssem Kolossenským, 1. k Tes 5, 27.

2) Přjklad. Skut Ap. 17, 11. chwálu magj zde Beroensstj že pjsmo swaté čtli, kteřj byli Leycy.

3) Zasljbenj. Jan 5, 39. kde se slibuge že pjsmo nás k Krystu přiwede. Jan 20, 31. tu se slibuge žiwot wečný.

II. Z Starého Zákona opět mame čtenj:

1) Rozkaz. 5. kn. Mogž. 6, 6. 7. a tu se přikazuge aby slowo Božj také y od djtek čteno bylo. kap. 17, 18. Jza. 34, 16.

2) Přjklad. Jozue 1, 8. Žalm 1, 2.

3) Zasljbenj. Žalm 119, 9.

III. Poněwádž Pjsmo swaté gest pro wssech psáno, má také ode wssech čteno býti, a když mohau wssickni slysseti slowo Božj, pročby ho také neměli wssickni čjsti. Ba ani Pjsaři swati nedali swá pjsmá gen Včitelům, ale wssem audům Cýrkwě. Odtud y celé Pjsmo swaté gest z Židowského a Reckého gazyka do známého každému přeložené podlé napomenutj S. Pawla 1. Ep. k Kor. 14. kdežto přikazuge aby služba Božj sro-

zumitedlným gazykem se wykonáwala, a když y čtenj Pjsma S. gest částka služby Božj, tedy też Pjsmo swaté ma se srozumitedlným gazykem čjsti. Tak y Krystus Pán a geho Apostolé slowa Starého Zákona gazykem řeckým mkuwili aby srozumjni byli, odkud nic giného nenasleduge nez to, že Pjsmo S. ma geden každý čjsti.

§. III.

Lectionis Scopus.

Pjsma swatého čtenj musý dobrý cýl byti.

Wyswětlenj.

Faryzeowé, čtli sýce Pjsmo swaté y Zákonjcy, a wssak skrze to předce nebyli lepssi, ponéwadž k Krystu nechtěli přigjti Jan 5, 40. ale nechcete přigjti ke mně abysste žiwot měli. Dobrý pak má cýl který proto čte Pjsmo swaté 1. aby Krysta a geho smjrenj nás s Bohem práwě poznal. 2. w té známosti za hřjssného se wznal. 3. wjry w Krysta Geziſſe odtud nadobyl. 4. žiwot swůg polepssil a w swátosti pokračowal. 5. spasenj wečné dosahl. 6. sláwu Božj rozssirowal skrze hognegssj geho poznánj, ano 7. y giné wynaučowal. Jan 5, 39. k. 20, 31. 2 Tym. 3, 15.

§. IV.

Lectionis Ordo.

Pjsmo swaté musý se w slussném pořádku čjsti.

Wy-

Wyswětlenj.

Nebo ginácé vpkny smysl nemohlby se nabyti z potrhaného čtenj. Odkud za neyužitečnegssj wěc vznáwa Doctor Francyus aby se na gedenkrát potud čtlo Pjsmo swaté, pokud gedna hystorye aneb materye znj. Ku přjkladu w 1 kn. Mogž. hystorye před potopu swěta w pěti prwnjch kapitolach 1-5. na gedenkrát vžitečně se může přečjsti, opět po druhe, hystorye w čas potopy od kap. 6. až do 9. Podobně hystorye po potopě od kap. 9. až do 49. Kde pak se dlauha hystorye naleza, a tolik časubys nemeł abys gj mohł přečjsti, tedy muzes sobě rozdelit, ale tak, aby ty částky opět o gedné wěcy zněli. Takowá dlauhá hystorye se tobě hned zde vkazuge po potopě swěta od 9. až do 49. kapitole znegicý, odkud můzeš 1) od potopy až do Abrahama čjsti, 2) o Abrahamowi, 3) o Jzákowi, 4) o Jákobowi wandrugjcým, 5) z cesty se nawracugjcým, 6) o Jozefowi, 7) o smrti a pohřebu Jákoba, a tjm způsobem celé knihy smysł poznáš. K takowémuto pořadku čtenj powede tě Knizěčka nasledugjcy, w které naleznes każdé knihy Biblické stárého y nowého Zákona summu na částky gisté podle kapitol rozděłenau. Ty pak wěcy které w Bjblj Páně čtes aby sy mohł tjm lépe zachowat, připogena gest třetj

knižečka obsahugjcý skussný pořádek hystorye Stárého y Nowého Zákona.

§. V.

Lectoris Requisita.

Pjsmo swaté musý se čjsti 1) ochotně, 2) nábožně, 3) s pripogenau modlitbau, 4) hned w mladém wěku, a to 5) gak wždy tak zwlásstě w čas ráno.

Wyswětlenj.

1) Přjkladem Beroenských, kteřj přigali slowo Božj se wssj chtiwosti, na každý den rozwažugjce Pjsmá, takliby ty wěcy byly Skut. Ap. 17, 11. 2) Nebo to důstognost welikého Boha, který skrze slowo swé k nám mluwj wyhledáwa. Odkud Jozyaš 2 kn. Paralip. k. 34. když skyssel slowa zákona, roztrhl raucho swé, a stál před Hospodinem. Wssak kdy zemského krále mandát a rozkaz negaky se čte, tedy običegně wstáwagj hoře a klobauky snjmagj skyssjcy, y kterákby sme pred králem králů neměli se nábožně chowati. 3) Přjklad toho máme na Dáwidowi který se modlil w Žal. 119, 18. Otewři oči mé abych spatrowal diwné wěcy zákona twého. K tomuto cýli nalezneš při koncy dwě modlitby které před y po čtenj Pjsma S. se můžeš modliti. 4) Gako Tymoteus, který

od

od dětinstwj Pjsmá swatá znal, 2 Tym. 3, 15. ale gináče se s námi děge, takže w mladém wěku k tomu wedenj anebo nebýwáme aneb se wésti nedáme, odkud potom w starém wěku tak welikau sskodu s wzdychánjm okussowat musýme řjkágjce: o kdyby se nasse mladé léta nawrátili, bylibychom pilnegssj Pjsma swatého! Nad čjm mnozý vpřjmy Křesťane nařjkagj, židé pak nás Křesťanů zahanbugj, kteřj swé djtky od pátého léta k Bjblj přiučugj. 5) Nebo blahoslawený gest ten muž, gehož ljbost gest w Zákoně Hospodinowě, a w Zákone geho premýsslj dnem y nocy, w Žal. 1, 1. 2. Potom neypochopitedlněgj se může čjsti Pjsmo swaté ráno, pokud mysl gesstě ginými wěcmi zaneprazdnena nenj, odkudž y na celau prácy dennj weliký vžitek wyplýwá a požehnánj; nebo kteřj Krysta pilně hledagj, nalezagj geg w Prjsl. 8, 17. a kdo Krysta nalezně, nic mu ani w duchownjch ani w tělesných wěcech nechybý, ale gest blahoslawený, kdo čte y ten kteryž slyssj slowá proroctwj a ostřjha toho což napsáno gest w nem. Zgew. 1, 3. kap. 22, 7.

Kapitola II.

O PRAWEM SMYSLU PJSMA SWATEHO.

Summa.

§. I. Potřeba Smyſlu Pjſma S.
§. II. Geho wypſánj.
§. III. Geſt geden toliko na gednom mjſtě.
§. IV. Ale wjce druhých w ſobě obſahuge.
§. V. Delj ſe na Liternj a Duchownj.
§. VI. Wypſánj Liternjho.
§. VII. A tento celé Pjſmo S. má.
§. VIII. Wypſánj Duchownjho.
§. IX. Tento ſe dělj na ſmyſl 1) Allegoricſký, 2) Podobenſtwj, 3) Peldownj.
§. X. Wypſánj Allegoricſkého.
§. XI. Wypſánj Podobenſtwj.
§. XII. Wypſánj Peldownjho.
§. XIII. Peldy nemagj ſe natahowat.
§. XIV. Peldy znamenaly Kryſta y geho dobrodinj.

§. I.

Senſus Script. S. Neceſſitas.

Smyſl prawý Pjſma ſwatého geſt każdému Kreſťanu welice potřebný.

Wyſwětlenj.

Proto Bůh ſlowo ſwé ſwaté zgewil, a proto rozkázal geg pſáti, y proto přikázal ho čjſti, aby nás k ſpaſenj wynaučowalo, wynaučit ſe pak nemůžeme, lečby ſme ſmyſl geho poznali co od nás chce aneb

aneb nechce mjti. Pro tu přjčinu Kryſtus Pán přikazuge ptati ſe na pjsma, Jan. 5, 39. a Jzaiaš prawj: Hledegte w Knize Hoſpodinowé a čtete; nebo to vſta Páně přikázaka, kap. 34, 16. podobně y v Matt. 24, 15. Kryſtus Pán nás napomjná, když prawj: Kdo čte rozuměg. A w té wěcy ſe nám za přjklad wydáwa Prorok Daniel který ſám o ſobě kap. 9, 2. prawj: Já Daniel porozuměl ſem z knih, počtu let, o nichž ſe ſtalo ſkowo Hoſpodinowo k Geremiáſſowi Proroku. Sám take Kryſtus Pán proto otwjrak pjsmá, Luk 24, 32. y Apoſſtole, aby k prawému ſmyſlu lid přiwedli, a to trognáſobným způſobem wykonáwali. Nebo 1) Odwolákwali ſe na gruntownj text, k Gal 3, 16. toho přjklad máme, že když Bůh řekl Abrahamowi, 1 kn. Mogž. 12, 7. Semeni twému dám zemi tuto, tedy Pawel w Epiſtoly k Galatſkým wkazuge, že ne řekl Semenům ale ſemenu twému genž geſt Kryſtus. 2) Odwolákwali ſe na giná mjſta Pjsma S. v Matt. 4, 7. a ginde, pſáno geſt prawj, pſáno geſt. 3) Odwolákwali ſe na přitomný text, to geſt na ten o kterém reč měli a který wykládali, tak Petr Skut Ap. 2, 29. 30. činil když wykládal, Žalm 16. ſrowney ſkutků Ap. kap. 13, 35. a to wſſe proto aby nám prawým ſmyſl Pjsma S. w známoſt wweden byl činili; nebo ač Pjsmo ſwa-

té samo w sobě gest dosti zřetedlné, wssak že my lide zpozdili a nezpůsobnj sme k pochopenj geho tedy potřebugeme wykladačů. Skut Ap. 8, 30. 31. Nehem. 8. cela.

§. II.

Sensus Script. S. quid?

Smysl Pjsma swatého gest wssecko to, co Duch swátý mjnj nám zgewiti anebo skrze slowá aneb skrze samé wěcy.

Wyswětlenj.

Dwognásobným způsobem můžeme powažowat Pjsmo swaté, gednak strany **slow**, gednak strany **wěcy** w těch slowých, **a w tom obogjm Duch swatý nětco nám zgewuge.** Ku přjkladu v Izaiásse kap. 1, 10. Slysste slowo Hospodinowo knjžatá Sodomská, vssima pozorůgte Zákona Boha nassého lide Gomorský. Kdežto Prorok chce zwěstowati nětco y skrze slowá y skrze samé wěcy w těch slowých obsažené, nebo skrze slowá: **Sodomská, Gomorský**, gako skrze znamenj předkláda Židům Izaiaš že Sodomských a Gomorských w hřjssich nasledugj, a proto že ne bez přjčinybý ge Bůh třestal, třestánjm podobným Gomorskému a Sodomskému, kdyby se nad nimi nebyl smilowal. srowncy w. 9.

a kdy-

a kdybých gen na samých slowjch smysl hledal, takbych owssem zblaudil.

§. III.

Smysl toliko geden gest na gednom mjstě gednoho slowjčka, a gedné řeči.

Est tantum unus in una uoce et phrasi.

Wyswětlenj.

Nekterj wjce smyslů chtěgj mjti než geden na gednom mjstě anebo aby gedno slowjčko wjce wěcy než gednu znamenalo na gednom mjstě; ale toby bylo proti zretedlnosti Pjsma swatého w Žal. 119, 105. Swjce nohám mým gest slowo twé a swětlo stezce me: bylkoby to také proti geho cýli v Jan. 20, 31. Ale tito zapsáni sau abysste wěrili, že Gežjš gest Krystus Syn Božj, a abysste wěrjce, žiwot měli we gménu geho. Ba samá wlastnost a přirozenj každeho slowjčka to s sebau přináší, aby gednu wěc na gednom mjstě znamenalo, a tak gedné řeči, gednoho slowjčka na gednom mjstě geden smysl toliko gest a gednu wěc znamená. Ku přikladu v Jana 3, 16. Tak Bůh miloval swět. Kdežto slowjčko swět, gen geden smysl má od Ducha swatého mjněný a wyměřený, co se dáwa znati z frownánj w 18. a znamená wssechy lidj pobožných y bezbožných. Geden pak se nazýwa smysl, který z částky ustanowěný gest skrze

ſkrze okolnoſtegnoſti řeči, z čáſtky bez proſtředku od Ducha ſwatého mjnėný. Může ſyce gedno ſlowjčko rozliėné wėcy na giných mjſtech znamenat, ale na tomto mjſtě gine ne může znamenat kromě wſſech lidj; nebo ten ſmyſl ſám Duch ſwatý w 18. otwrdil, kdežto ſkrze ſwėt y těch kterj wėřj y těch kterj newėřj rozumj. Co proti Kalwjnům potřeby zachowat, kterj ſkrze ſlowjčko ſwėt famých wywolených chtegj rozumėt.

§. IV.

Senſus immediatus et mediatus.

Smyſl prwnj wjce ſmyſlů druhých w ſobě obſahuge.

Wyſwėtlenj.

Prwnj ſmyſl ſe nazýwa, který Duch ſwatý neyprwé mjnil. Druhy ſmyſl opėt geſt ktery ſkrze ten prwnj a při tom mjnil zgewiti. Ku přikladu v Jana 1, 36. Ay Beránek Božj. Kdežto Jan nazýwa naſſého Spaſytele Beránkem Božjm proto aby vkázal, že on geſt Beránek wſſech Beránků od Boha zrjzený k ſpaſenj wſſeho ſwėta, a to geſt prwnj ſmyſl těchto řečj od Ducha ſwatého mjnėný. Proč pak geg nazýwa Beránkem Božjm? Odpowed. Ne gednu ale wjce přjčin mek k tomu; nebo vkazuge ſpoku, že ten Beránek geſt takowý, gehož Pán geſt Bůh, že ten Beránek geſt neyſkawnėgſſj, ponėwádž

geſt

gest Božj, že ten Beránek gest takowý, kterému žádný giný rowný neni, že ten Beránek mel pekdu Beránka Welikonocnjho w starém Zákone, že o tom Beránku gest prorokowáno, že ten Beránek gest newinný, že ten Beránek gest trpelivý, a toto wssecko k druhému smyslu přináležj, který skrze prwnj od Ducha swatého gest zgewený, odkud se w prawdě bohatstwj Pjsma swatého spatruge.

§. V.

Smysl Pjsma swatého dělj se na Liternj a Duchownj.

Sensus Diuisio in Literalem et Mysticum.

Wyswětlenj.

Rozdjlný gest smysl Liternj od Duchownjho tak, že Liternj předcházy a gest prwssj než Duchownj, potom že Liternj w skowých, Duchownj pak w wěcech samých záležj, ale w té wěcy se frownáwagj že oba od Ducha swatého gsau mjnenj. Ku přjkladu 2 kn. Mogž. k. 12, 46. kosti w něm nezlámete, podle smyslu Liternjho znamená Beránka Welikonocnjho židowského, ale podlé smyslu Duchownjho znamená Krysta Pána.

§. VI.

Smysl Pjsma swatého Liternj gest wssecko to, co Duch swatý nám mjnj

Sensus Literalis quid?

mjnj zgewiti ſkrze ſlowá wlaſtnj aneb ozdobná.

Wyſwětlenj.

Verba propria. Verba figurata.

Wlaſtnj ſlowá gſau tá, která ſe tak rozumegj gako znegj. Ozdobná pak ſlowá vkrytý ſmyſl w ſobě magj. Ku přjkladu 1 kn. Mogž. 1, 1. Na počátku ſtworiľ Bůh nebe a zemi, táto ſlowa gſau wlaſtnj, nebo ge tak rozumet muſýš gak znegj, ale w Pjſni Sſal. k. 5, 3. Swlekla ſem ſukni ſwau ktorákž gi obleku? giž gſau ſlowa ozdobná vkrytý ſmyſl magjcý a ſkrze gině wěcy geg znamenagjcy, totiž: ſkrze ſwlekánj a oblékánj nespeſſné ſuknė z pozdikú nákłonnoſt newěſty Cýrkwe k ženichu gegjmu Kryſtu. A táto Pjſen Sſalomaunowa wſſecka ozdobná ſlowa má, koná pak o Gežjſſi a geho láſce na proti Cýrkwě literním ſmyſkem. Takė y Žalm 2. liternj ſmyſl má a ne duchownj, o Kryſtu, nebo o žádnem ginem Krali to nemůže řeċeno byt, co on w ſobě obſahuge. Podobnė w 5 kn. Mogž. 11, 18. gſau też ozdobná ſlowá, a znamenagj pilné oſtřjhánj zákona, a nań ċaſtė rozpomjnánj. frowney Prjſk. 3, 3. ale židé ge wlaſtnjm ſmyſlu tak gak znegj berú, proto gak geſt to wůbec známo, na ruky ſwé reménė otáċegj, a náċelnjk noſý pod klobaukem když ſe modlj.

§. VII.

§. VII.

Smysl Liternj celé Pjsmo swaté má.

Quilibet Scripturae locus admittit sensum Literalem.

Wyswětlenj.

Tento smysl Liternj na každém mjstě Pjsma S. se nacházý, ale Duchownj gen na nekterých. A kdekoli gest smysl duchownj tam gest y liternj, ale ne wssudy gest duchownj, kde gest liternj. Pročež kdykoli chceš smysl duchownj poznat tedy musyš neyprwé Liternj hledat. Ku přjkladu v Jonásse kap. 2, 1. Y byl Jonáš w střewách té ryby tři dni a tři nocy. Kdy chceš techto slow duchownj smysl wedet tedy musýš neyprw Liternj znat, že totižto o Jonássi znegj kterak byl od ryby pohlcen, a w nj za tři dni zustáwal, teprw duchownj smysl můžěš mjti o Krystu Pánu, který podobně w zemi za tři dni byl, a že Duch swatý skrze ten smysl Liternj vkázati chtel, co na Krysta Pána přigjti melo.

Nota: Nesmjssey wssak zde smysl Liternj s smyslem Litery nebo tento totiž Litery nenj žádny smysl aniž gest od Ducha swatého mjnený. Ku přjkladu: v Matt. 18, 8. Gestliže ruka twá, a neb noha twá pohorssuge tě vtniž gi, a wrz od sebe. Kdyby sy chtel smysl litery nasledowat to gest tak wlastně rozumet gako slowa znegj a nedalbys pozor na ozdobnau řeč, tedybys musel w prawdě sobě nohu y ruku vťat.

§. VIII.

§. VIII.

Senſus Myſticus quid?

Smyſl Pjſma ſwatého Duchownj geſt wſſecko to, co Duch ſwatý nám ſkrze wěcy ſlowy znamenané zgewiti mjnj.

Wyſwětlenj.

Dwognáſobný ǵrunt geſt ſmyſlu Duchownjho 1) že Bůh o nebeſkých wěcech w Pjſmě ſwatem tak mluwj aby ſme my rozumeli. 2) Podobenſtwj a ſrownánj gedne wěcy s druhau. Ku přjkladu: Bůh chce nám zgewiti kterák Syn Božj od Otce má wěčnau bytnoſt, ale že geſt nám to nepochopitedlné tagemſtwj, tedy vžjwa Bůh ſlowjčko nám známe totiž: zplodil w Žal. 2, 7. Podobenſtwj pak wecy gedne s druhau máme přjklad na Beránku Welikonočnjm židowſkém, který gako bjdně pečen byl, tak Kryſtus Pán bjdně wyſel na křjži a od ſlunečné horkoſti pečen byl. Přjklad Duchownjho ſmyſlu máme w Zgew. 17, 4. 5. kdežto wypiſuge Jan ženu negaku, a obraz gegj dáwa aby byla giného obraz, a tak co ſkrze tento obraz Janowi bylo zgeweno, to mjnj nám Duch ſwatý zgewit. **Dáwa ſe pak zwláſſtě znati ſmyſl Duchownj z těch mjſt Pjſma ſwatého, která z Starého Zákona gſau preneſſená**

do

do Nowého Zákona. Ku přjkladu v Jan 19, 36. Kost geho nebude zlámaná gest z 2 kn. Mogž 12, 46. kde poznamenána slowá znégj o Beránku Welikonočnjm židowském, než w Nowém Zákoně netoliko Beránka welikonočnjho znamenagj ale y to, co Duch swatý peldowně mjnil, a tak neměli gen smysl Liternj slowá tá, ale y Duchownj w sobě obsahowala: o Messsyassi Krystu Gežjssi. Takowý Duchownj smysl se nám od Pawla vkazuge na Peldách w Episstoly k Židům poznamenán a zwlásstě w kap. 7. 8. 9. a od giných Aposstolů y samého Krysta Pána potwrzen v Matt. 12, 39. Jan. 3, 14. k Gal. 4, 22. ꝛc. Nacházýme předce Duchownj smysl na Podobenstwjch. Ku přjkladu podobenstwj v Matt. 13, 24. ꝛc. od semene wzaté, má smysl duchownj, nebo gináče podobenstwj nemohloby se rozumet. ꝛc.

§. IX.

Smysl Duchownj delj se 1) na smysl Allegoricský, 2) smysl Podobenstwj, 3) smysl Peldownj.

Diuisio Mystici sensus in Allegoricum, Parabolicum, Typicum.

§. X.

Smysl Allegoricský, gest, kdy řec a včinek oprawdowý přenesen

Sensus Allegoricus quid?

bywa z mjnénj Ducha ſwatého na wyznamenánj wěcy duchownj.

Wyſwětlenj.

Takowý ſmyſl Duchownj Allegoricſký máme poznamenány k Eſez. 5, 3. ſrowney 1 kn. Mogž 2, 24. táto z Mogžiſſe ſlowá o manželſtwj wlaſtně tak řečeném přenáſſj Apoſſtol na manželſtwj duchownj, který geſt giž ſmyſl Allegoricſký. Podobně kdy Žalm 19, 5. ſrownáš s řečj k Rjm 10, 18. prwnj řeč Pawel prenáſſj na kázanj Ewangelium po wſſem ſwětě, a to geſt giž ſmyſl Allegoricſký. Tak 1 kn. Mogž 21, 9. 10. 12. táto ſlowá, která k Abrahamowi Bůh řekl magj ſmyſl Liternj, ale Pawel k Galat. 4, 29. 30. maličko wjſſe ge powažuge giž ſmyſlem Allegoricſkým. Potom 2 kn. Mogž 12, 15. 17. toto přikázanj Apoſſtol prawj že ſe nemá rozumět gen o kwaſu wlaſtně tak řečeném, ale y o hřjchu 1 Ep. k Kor. 5, 7. který geſt giž ſmyſl Allegoricſký.

Nota 1. Tento ſmyſl Allegoricſký welmi zřjdka ſe nachází w Piſmě ſwatém, a protož opatrně ſe muſy hledat.

Nota 2. Nesmýſſey Allegorii tuto Theologickú s Allegorii Řečnſkú, mnjž giné ſe mluwj a giné wyznamenáwa, gak Origenes, Hieronymus y ginj welicý mužj ſmyſſeli.

§. XI.

§. XI.

Smysl Podobenstwj gest, kdy se wěc tak wymýsslj a wyprawuge gakoby se w skutku stala, na wyznamenánj wěcý duchownj. Sensus Parabolicus quid?

Wyswětlenj.

Podobenstwj gest rozdjlné od Hystorye, Přjkladu y Fabule. Nebo Hystorye w skutku samém se stáwa, gakowých máme dosti w Pjsme swatém poznamenánych, ku přjkladu hystorye o stworenj swěta, o potopě, o Abrahamowi, o Jzakowi, o Krystu Pánu, o skutcých Aposstolských ꝛc. Přjklad gest, kdy wěc gako dobře činená zastáwaná bywa giné wěcy podobenstwjm w dobrém. Ku přjkladu v Matt. 12, 3. kdežto Krystus Pán zastáwa swé wědlnjky přjkladem Dáwida. Fabule pak gest takowě wymyssflenj wěcy, která na swěte ani nikdy nebyla ani nemůže býti. Podobenstwj wssak na proti tomu, takowé wěcy obsahuge, které na swětě obiěgné gsau a mohau býti. A takowá podobenstwj w Starém Zákoně sýce zřjdka, ale w Nowém Zákoně častěgj se nacházegj. Ku přjkladu: v Matt. 18, 23-35. o zlém služebnjku, Matt. 22, 1-14. o swadbě,

Matt. 13, 31. o zrnu horčičném, Luk. 7, 41. o dlužniku, Luk. 18, 2 = 7. o ſaudcy neprawém a giná mnohá.

Nota 1. Podobenſtwj giné geſt Včjcý, které včenj wjry a mrawů předkladá, gako v Matt. 18, 23. giné geſt Prorocké, které o loſu budaucým Cyrkwě a nebo oſoby nekteré předpowjda, gako v Matt. 22, 1. ſeq.

Nota 2. W každém Podobenſtwj čtyři wěcy potřeby zachowat, kdy chceme aby ſme ho rozuměli: a) Od čeho geſt wzato, b) Gakowé včenj w ſobě obſahuge, c) Který geſt geho cýl, d) Gakowau ozdobu ſlowá magj. Ku přjkladu: v Luk. 15, 11 = 32. Toto Podobenſtwj a) geſt wzato od negakého ſyna ſtraceného, který ſe potom k Otcy nawrátil, gemu ſe pokořil, y na miloſt přigat geſt. b) Včenj w ſobě obſahuge, o přigetj hřjſſnika pokánj činjcyho na miloſt v Otce nebeſkého. c) Cýl tohoto podobenſtwj aneb proč Kryſtus Pán ho předložil poznáwa ſe z w 1. a 2. totiž obrana Kryſta Pána před Faryzei že on nečinj neprawě, když kagjcých hřjſſnjků, na miloſt přigjma. d) Ozdoba ſe z ſrownánj ſyna marnotratného s hřjſſnikem vkazuge: že gako Otec ſyna zloſt ſwau poznáwagjcýho, a pokorně odproſſugjcýho na miloſt přigjma: tak Bůh hřjſſnika kagjcyho k miloſti připauſſtj. Že gako ſyn který Otce opauſſtj a ſwé ſtatký mrha do weliké bjdy vpada: tak hřjſſnjk, který Boha opauſſtj a miloſt geho potracuge, ba neywjbornegſſj poklad Kryſta, neybjdnegſſj geſt.

Nota 3. Ale proč Kryſtus Pán w podobenſtwj takowémto mluwil? Odpowěd. Giž w Starém Zákoně o Meſſyaſſi bylo předpowedjno, že má w podobenſtwj mluwit, w Žal. 78, 2 ſrowney Matt. 13, 35. a to ne gen pro wſſeobecný w wjchodnjch

chodnjch kraginách obiceg, kde takowá podobenſtwj wůbec vžjwali, ale y pro zřetedlnoſt a přjgemnoſt řeci aby rjm wdečnégi poſtuchači ſtyſſeli.

§. XII.

Smyſl Peldownj geſt, kdy ſe oſoby a wěcy ſtarého Zákona na wěcy a oſoby Nowého Zákona wſtěhugj.

Senſus Typicus quid?

Wyſwětlenj.

Takowý ſmyſl potwrzuge S. Petr w 1 Ep. ſwé k 3, 21. kdežto vkazuge že wěcy Stárého Zákona z mjnénj Ducha ſwatého znamenagj wěcy Nowého Zákona. A k Rjm. 5, 14. zřetedlně ſe wypiſuge: Kralowala pak ſmrt od Adama až do Mogžjſſe, také y nad těmi kterjž nehřeſſili ku podobenſtwj přeſtaupenj Adamowa, kteryž geſt figura (pelda) toho budaucýho. Smyſl peldownj anebo pelda, anebo figura, nazýwa ſe ginak: ſtjn wěcy budaucých k Kol. 2, 17. k Žid. 8, 5. k. 10, 1. znamenj Matt. 12, 39. Podobenſtwj k Žid. 8, 5. kap. 9, 9. A poznáwa ſe 1) z Zretedlného w Nowém Zákoně poznamenánj Jan. 3, 14. Matt. 12, 39. 1 Ep. k Kor. 5, 7. 2) Z ſrownánj mjſt N. Z. s mjſty St. Z. gak w ſlowjch tak také y w wěcech ſamých. v Iža. 22, 22.

srowney Zgew. 3, 7. 3) Z znamenj tagného Ducha swatého, tak celá Episstola k Židům se má powažowat, na kterau zrenj mela Lewitycka služba, kdežto poněwadž Chrám byl pelda wěcý a osob w Episstoly k Židům poznaměnaných tedy slussně zawjráme že y stánek y Sýň, y Oltář, byli těch wěcý pelda ꝛc.

Nota: Kdy chceš smysl Peldownj znati, musyš neyprw Liternj poznat, a na Židowské tehdegssjho času običege pilný pozor dati.

§. XIII.

Typus non est ultra limites a Spiritu S. intentos extendendus.

Žádna Pelda nemá wjce natahowána býti, nez gest od Ducha swatého mjněna.

Wyswětlenj.

Poněwadž Pelda gest podobenstwj negaké, které nezáležj wždycky we wssech wěcech, ale gen w nekterých. Nacházegj se wssak Peldy giné celé gako k Žid. 10, 1. k Kolos. 2, 16. 17. a giné gen z částky wěc znamenagjcy, a takowéto gsau mnohé, ku přjkladu: Aron dobře se nazýwa pelda Krysta Pána k Žid. 7. a 8. ale mnohé wěcy se na osobě Aronowé nalezagj, které nebyli peldu Krysta Pána, gakowá gest že zlaté tele sljl ꝛc. Jonaš, byl pelda

da Kryſta Pána, Matt. 12, 40. ale kdyż odporował powołánj Bożjmu nebył w tom pełda. Manna, była pełda Kryſta Pána, ale Kryſtus był ſkawnėgſſj gako manna, 2 kn. Mogż. 16, 4. 4 kn. Mogż. 11, 7. srowney Jan. 6, 31. ſegq. tedy gen z częſtky była pełda geho. Nejwiſſſj Knez St. Zákona był pełda Kryſta Pána, ale on ſam ſebe nikdy Bohu neobėtował, než ginau obėt, Kryſtus pak ſám ſebė obėtował. k Żid. 7, 27. Mogżjš, był pełda Kryſta Pána gako Proſtrednjka, ale on nebył Proſtrednjk, než gen wykładatel wůle Bożj, Kryſtus pak také doſti včinił za hřjchy wſſého ſwėta. k Żid. 3, 2. 6. Gałowice czerwená 4 kn. Mogż. 19. srowney k Żid. 9. była pełda Kryſta Pána, ale gen ſtrany barwy czerwené a zabitj.

Nota: Odtud giż dáwa ſe znati, że kdy někdo był pełda Kryſta Pána, tedy nebył po wſſecken czas żiwota ſwého ale gen w nekterý czas a wnekterých wėcech.

§. XIX.

Pełdy Starého Zákona ne gen ſamého Meſſyáſſe Kryſta budaucýho, ale y giná dobrodinj Nowého Zákona ſkrze Kryſta nadobytá znamenały.

Typi V. T. non ſolum Chriſtum Meſſiam futurum exhibent, ſed et alia beneficia,

Wyſwětlenj.

per Chriſtum parta nobis collata.

Tak **Oltář pro kaděnj** 2 kn. Mogž. 37, 25. 26. znamenal Kryſta Pána podlé obogjho přirozenj, totiž ſkrze dřewo Setým lidſké přirozenj, ſkrze pak zlato Božſké přirozenj ſe znamenalo. **Kaděnj** pak wſſudy w pjſme ſwatém znamená modlitby. Které kadenj gako nikde ginde než na Oltář kladěno byko, tak y modlitby, nigakž kromě na Kryſtu Gežjſſi založené platné bywagj. Znamenal tedy y modlitby Kryſta Gežjſſe za wěřjcých činěné, a tak każdá částečka Oltáře toho byka pelda Kryſta Pána y geho dobrodinj nám nadobytého. **Oběti** Starého Zákona za času ſlužby Lewitycké nikde ginde nemohly obětowáné byti, leč tam kde stál Stánek a Chrám, co znamenalo peldownè prawau Cýrkew Kryſta Pána, bez které žádnému ſpaſenj dáno nebywá. **Chrám** pak znamenal gednak Kryſta Pána lidſké přirozenj, gednak také ſrdce wěřjcých ſtrány mikoſtného w něm Boha přebywánj. **Sýň** Stánku byla pelda zewnitrnj a widitedlné Cyrkwè Kryſtowé ktera y ſwau ſſirokoſti, ſſirokoſt Cýrkwè Nowého Zákona, znamenala. ꝛc.

§. XV.

Vnus Typus reſpectum ha-

Gedna pelda může wjce wěcý gako gednu znamenat.

Wy-

Wyswětlenj.

Tak Jzák dřjwj nesa, swázan od Otce, hotowy k podstaupenj smrti, poslussný gsa Otcy, 1 kn. Mogž. 22. byl pelda Krysta Pána, ale když skopec na mjsto Jzáka byl obětowan, giž skopec Krysta Pána pelda a Jzak Cýrkwě se stal pelda, která smrti Krysta Pána od smrti oswobozená gest, a tak Jzak znamenal ne gen Krysta Pána ale y Cýrkew. Tak hád w starém Zákoně byl pelda dábla, hřjcha, ba samého Krysta Pána, 4 kn. Mogž. 21, 8. srowncy Jan 3, 14. **Ale kterak mohl had sskaredy peldu býti Krysta Pána? Odpowed:** Tak, že gako způsob hada gest ohyzdný, gegž každý nenáwidj; podobně způsob Krysta Pána, na křjži, gako toho, který wssecky hřjchy swěta na sebe nesl, byl Bohu Otcy gako přjsnému saudcy w nenáwisti. k Rjm. 8, 3.

bere potest ad plures antitypos.

Kapitola III.

O PROSTREDCÝCH SMYSLU PJSMA SWATEHO.

Summa.

§. I. Spogenj a swazek textu strany wěcy předchazegjcých a nasledugjcých.
§. II. Srownánj Reči Pjma S.
§. III. Pradwidko wiry.
§. IV. Geho Wypsánj.
§. V. Geho Grunt.
§. VI. Regule.

§. I.

Contextus proximus et remotus.

K poznánj smysku prawého slauží Spogenj a swazek wěcý předcházegjcých a nasledugjcých gak bljzkých tak y wzdálených od textu gegž máme před očima pilné powažowánj.

wyswětlenj.

I. Ku přjkladu: k Rjm. 8, 39. Žádné stworenj nebude mocy nás odkaúciti od lásky Božj, kteraž gest w Krystu Gežjssi Pánu nassem. Kdy chceš wedět o gakowé lásce Pawek zde mkuwj, zdaliž o té kterau Bůh nás miluge, aneb o té kterau my

my Boha miługeme, tedy musyš ne gen bljzké wěcy předcházegjcý totiž w 37. nahlednut, ale y wzdálené totiž kap. 5, 5. k tomu připogit, a tak poznáš, že Paweł o łásce té młuwj kterau nás Bůh miługe.

II. Odkud se dáwa znati, že nic ták včeného Pjsma S. čtenaře včiniti nemůže, gako vstawičné w pořádném spogenj textu powažowánj. Potřeby tedy gest, při čtenj Pjsma swatého pilný pozor dati: od koho? k komu? w který čas? gakowau přjležitostj? gakowými słowy? gakowým mjněnjm? zdáliž Bůh sám? aneb skrze giného? zdáliž čłowěk? dobrý? aneb złý? zdáliž angeł nětco prawj? a zwłásstě co předesslo text y co nasłeduge.

III. Kdy pak cełau Knihu nékterau čjsti chčes, tedy přede wssjm nahledni: 1) Nápis. 2) Podpis. 3) Summu cełé knihy. 4) Summu každé kapitoły. 5) Rozdjł a částky kapitoły. Ku přjkładu kdybys čteł Prwnj Episstoły k Tymoteowi tedy tam nalezneš takowjto:

1. Napis: Prwnj Episstoła k Tymoteowi Swatého Pawła Aposstoła. Z kterého nápisu hnědky poznáš, kdo tu Episstoły psał, k komu gj psał, zdáliž po neyprwé aneb po druhé giž psał. Porádek

zagi-

zagiste času potřebna gest wěc wedeti pro lepssj Epistol wyrozumenj. Ku přjkladu: kdyż S. Pawel k Rjm. 14, 2. 3. o pokrmjch pjsse, tedy to činj opatrně, a welmi mjrně, než kdy pjsse o těch wěcech ku Kolossenským, tedy pjsse tjm ostřegj. Proč pak? poněwáż tuto Epistolu psal pozdegj nežli onau. Rjmané byli toliko začatečnjcy ale Kolossenssti giż byli zrostlj a otwrženj Křestané, kterjż wjce mohli snesti.

2. Podpis: K Tymoteowi prwnj list psán byl z Laodycye, města hlawnjho Frygie Pakacyánské. Odkud opět poznáš k komu a z kterého města y z které kraginy psán byl. A to také tobě posłauż k dosaženj prawého smyslu. Rowně gako kdybys od twého přjtele list přigal a nepohledlbys ku komu, od koho, kam a kdy gest psán, tedy nemohlbys dobrý smysl geho mjti, bylbys ho y přečetl.

3. Summu celé knihy wkáże tobě Knižečka nasledugjcý takowauto, że obsahuge:

I. Zákon , kap. 1.
II. Modlitbu , 2.
III. Služebnosti Cýrkewnj powinnost 3.
IV. Posledny časy , 4.
V. Naučenj pro wssecky Stawy 5. 6.

4. Summu każdé kapitoły, kteru w Bibly Páně nalezneš, a tau prwé nežli kapitole zwlasstně čteš od prwnj až do posledny

slednj kapitoly w pekném pořadku přečti, tak potomne lépe samý Text budeš mocy rozuměti. Ku přikladu kdy w této Episstoly k Tymoteowi od prwnj až do ssésté kapitoly Summy gjm předepsané w gedno složjš a přečteš, tedy takowýto kratky způsob celé Episstoly mjti budeš:

Peči měw Aposstol o Efezské, aby od falessných Aposstolů podwedeni nebyli, Tymotea přj nich nechál, gemuž prawý cýl Zákona Páně vkázaw milosrdenstwj Božj při sobě y při giných zweličuge, a Tymoteowi, aby dobrého swědomj ostřjhal přikazuge. Pilně k modlitbám y za wrchnost napomjna: předkládage Prostřednjka prawého Krysta: a welj, aby se wěřjcý na wsselikém mjstě poctiwě a slussně měli, gakž na pobožné muže a sslechetné ženy záležj. Gakyby měl býti wobcowánj y w običegjch, a gakými ctnostmi ozdobený Biskup y Jahen wyměřuge Aposstol, a přjčinu tohoto psánj swého vkazuge. Prorokuge o budaucých bludařjch, za tjm Tymotea gakby se měl mjti, a k gakému cýli w slowu y skutku směrowati včj. Kterákby se Tymoteus k Starým y mladým až y k wdowám, měl chowati: a gak nad zpráwcy lidu a kazateli bdjti. Gakby měl služebnjky poslussenstwj a včtiwosti ku Pánům wyučowati, odporného včenj, též y lakomstwj vtjkati: pobožnosti nasledowati: w gisté náděgi odplaty, wěrně pracowati: a bohatých ku pokoře a dobrým skutkům ponaukati.

5. Rozdjl a částky kapitoly nalezneš w každé Summě skrze počet poznamenané. Tak w prwnj kapitole této Episstoly máš čtyři částky:

I. od

I. od werssíčku 1 - 3.
II. od " 3 - 5.
III. od " 5 - 18.
IV. od " 18 - 20.

A tjmto způsobem budeš mocy snadnégj smyssl celé kapitoly pochopiti. Kdybys pak gen prwnj částku chtel pilnégj powážit, tedy w tech dwau wèrssjch spatrjš

I. Kdo tauto Epistoly psal, že

a) gméno wlastnj měl Pawel,
b) gméno od vradu Apostol, které přigal
1) od Boha spasytele,
2) od Pána Gezu Krysta nádege nassj, který sluge zde:
*) Gežjš, strany wlastnjho gména,
**) Krystus, strany vradu,
***) Pán, strany Božstwj,
****) Nádege nasse, strany spasenj.

II. K komu gj psal, ten se nazywá

a) Tymoteus, gménem wlastnjm,
b) Wlastnj syn wwjře, strany duchownjho přirozenj.

III. Gak ho pozdrawil: když mu winssowal:

a) Milost,
b) Milosrdenstwj,
c) Pokog a to
*) od Boha Otce nasseho,
**) od Gežjsse Krysta, Pána nasseho, ꝛc.

Kdy

Kdy takto miłý Čtenáři od neywetssjho až do neymenssjho rozebrány čjsti budeš, zkussyš s radosti že práce twá nebude daremná.

IV. Po takowémto celé Knihy bedliwém přečtenj, o to se wynasnažug, abys se také **nekteré Řečj z paměti naučił**, kterýby tobě budto kupotwrzenj v wjře, budto k wzdelánj w pobožném žiwotě, budto k potessenj w křjži, budto k zahanbenj falessného wcenj, budto gak Pawel 2 Tym. 3, 16. pjsse k wčenj, k trestánj, k naprawowánj a k zprawě přjhodně posłaužiti mohli. Kdežto můžeš takowý pořádek zachowat, aby sy se neyprw ty Řečj naučił, které **černěgssjm černidlem** gsau w Bibłj Páně poznamenané, a takowých máš w 1 Ep. k Tym. gedenact. Potom pak když ty znati budeš y dále pokračug a giné se wc. Aby se wssak tak snadno z paměti newypustiły tedy opětug ge za časté skrze čtenj gen samých těch Řečj **černěgssjm černidlem** napsaných; nebo za maličký čas takowé Řeči Starého y nowého Zákona přečjsti můžeš, odkud w prawdě, ne gen w žiwotě, welký užitek, ale zwłásstě w hodinu smrti znamenité obcerstwenj a potéssenj pocýtjš.

§. II.

§. II.

Parallelismus.

Gedno mjsto Pjsma swatého snadnèggssj k wyrozumenj, druhé mjsto, které gest nesnadné, wykládá, a odtud se srownáwagjcy mjsta nazýwagj.

Wyswètlenj.

Eius Definitio.

I. Srownánj Pjsma swatého s Pjsmem swatým gest, když se sneſſenj textu nesnadného s snadným poznáwa anebo z zgewného Ducha swatého znamenj, aneb se zanecháwa Čtenáři k zpitowánj, aby tak Prawidlo wjry cele zachowáno, prawda wtwrzena, než pak zahanbená byla. Skut Ap. 9, 22. Dan. 9, 22.

Diuiſio.

II. Srownánj Pjsma swatého gest:

1. Zgewné,
2. Tagné, } obogj pak gest anebo,

a) W wècech samých záležegjcy, aneb
b) W Slowjch toliko se nacházegjcý.

Parallelismus ex indicio Spiritus S.

III. Srownánj Zgewné gest, které Duch swatý zřetedlně poznamenal. Takowé gest w Skut Ap. 2, 36. Wèzyž tehdy gistotně wſſecken dům Izraelský, žeť Bůh y Pánem ho wčinil, y Krystem, toho Gežisſe, kteréhož ste wy ukřižowali. Tjmto mjstem

stem Božstwj Krysta Gežjsse zastáwal Atanazyus, když se Aryus s njm hádal, než poněwadž Aryus panstwj rozličné býti prawil, a to slowo vkřižowali wždycky gen Atanázyowi na oči nadhazowal, že Bůh vkřižowan býti nemůže: wida tedy Atanázyus nesnadnost mjsta, po dlauhem hádánj, obrátil se k druhému snadnėgssjmu mjstu, a předložil to k Rjm. 9, 5. Krystus gest nade wssecky Bůh požehnaný na wėky, amen. Kterau Rečj Aryus gako střelau porażen, nemėl co odwrknuti, kromė to: zdáliž se nebogjš prawj Atanázye, člowėka Bohem nade wssecky nazýwati? gemuž Atanázyus odpowedėl: Pawel se nebál tak nazýwati, aniž gá se bogjm. Odkud gesstė z hognosti prawdy gednau Rečj potom potwrdil: 1 Jan. 5, 20. Wjmeť, že Syn Božj prissel, a dal nám smysl, abychom poznali toho Prawého: a gsmeť w tom prawém, y w Synu geho Gežjssi Krystu: ont gest ten prawý Bůh a žiwot wėčný. A tjm způsobem z srownánj mjst snadnėgssjch nepřjtele swého přemohl.

IV. Srownánj Tagné gest, které Čtenaři Pjsma swatého se zanecháwa, aby ho sám pilně hledal, podlé toho: Pteyte se na Pjsma. Tak stál opėt druhý krát Atanázyus w potýkánj, a Včenj o Spoge- Parallelismus ex scrutinio lectoris.

nj Osobnjm w Krystu Gežjssi, na proti swým Odpurcům zastáwal, zwlásstě tau Rečj Pjsma S. v Jan. 1, 14. A Slowo to Tělo učiněno gest. Ale když odporná stránka z této Rečj to zawjrala, žeby se Slowo w Tělo proměniło a obrátiło, tedy Atanázyus se neyprw Prawidla wjry přichytił o neproměnitedlnosti Boha a gjm nastawil Reč z Malachyasse 3, 6. Gá Hospodin nemenjm se. Potom zretedlnégssj mjsta giná s tjmto srownal totiž 1 Tym. 3, 16. Bůh zgewen gest w těle. Opět k Žid. 2, 16. sýme Abrahamowo přigal. Zase Jan. 2, 21. Ale on mluwił o Chrámu těla swého. A wssak w Chrám nebył proměnén. Zwlásstě pak to k Filip. 2, 7. Podobný lidem učinén. Naposledy wyswětlował způsob mluwénj S. Jana z 2 k. Kor. 5, 21. Nebo toho kteryž hřjchu nepoznał, za nás učinił hřjchem. Odkud potomně zawřel: Gako prawj Bůh hřjchem učinén gest wssak bez proměnénj: tak telo učinén gest, k tělu sýce připogen, wssak nikoli w tělo proměnén. A tak nepřjtelů skrze pilné s hledánj swědectwj prawdy zahanbił.

Paralleliſmus Realis.

V. Srownánj w wěcech samých zaležegicy gest, které se anebo w Učenj a w Článcých Wjry, aneb w Hystoryi, a

w

w Ctnostech nalezá. Takowého w Wěcnj a w Článcých wjry srownánj gsau ty dwa přjkłady Atanazyowé.

VI. Srownánj w Hystoryi gest, kdyż se gedna hystorye od rozdjlných Pjsařů psána anebo we wssem aneb gen w nekterych wečech srownáwá. Gako o Achabowi a Jozafatowi, 1 Kral. 22. a 2 Paralip. 18. Tak o Wstanowěnj Wečeře Páně. Matt. 26, 26. 27. 28. a 1 Kor. 11, 23. 24. 25. Marc. 14, 22. Luk. 22, 19. Historicus.

VII. Srownánj w Ctnostech, gako o Pokoře, 1 Pet. 5, 6. Job. 22, 29. Syr. 3, 19. Luk. 14, 10. Jakub 4, 10. Přjsł. 29, 23. Matt. 23, 12. Luk. 18, 14. Moralis.

VIII. Srownánj w słowjch geſt, kdyż se tá mjstá srownáwagj, w kterých podobný způsob mluwenj se nalezá, bytby y wěcy rozdjlné obsahowała. Ku přjkładu, kdy tá słowjčka: hognė se napili v Jan. 2, 10. chcy dobře rozumět, tedy musým srownat nasledugjcy mjstá s njm totiż, 1 Mogż. 43, 34. a Aggż. 1, 6. odkud znati se dáwa, że to hognė se napili, neznamená że se opili, ale że se obċerstwili, a kdyż gesstė na pomoc wezmú wėrssjk 9. Verbalis.

předcházegjcy tá slowá, tedy hned gistègssj budem, a naleznem že tá slowá: **hognè se napili**, ani Krystus, ani Jan, ale wrchnj zprawce wžiwal podlé obiècege židowského, ba aniby Krystus Pán k zlému wžiwánj wjno nebyl wèinil.

IX. K tomu chli temeř pod každým wèrssèkem Biblj Pánè máme cytowáná mjstá mnohá, s tjm mjstem pod kterým gsau położená se srownáwagjcy, hnèd w slowjch toliko, hned také w samých wècech. Ku přjkladu 1 kn. Mogž. kap. 1, 1. **Na počátku stwořil Bůh nebe a zemi.** Pod tjmto werssem máš osmnácte Rečj poznamenanych od ginud wzatých, a to tjm rozdjlem, že giná mjsta wykládagj slowa táto: **Na počátku**, a znamenagj se hwezdičkau * gina opèt mjsta wykladagj slowa táto: **stwořil Bůh nebe a zemi**, a znamenagj se křjžikem †. A kde potřeba wyhledáwa y wjce takowých znamenj se klade, gako: k Židům. 11, 32. kdežto máš nevprw gednu hwezdičku *, potom dwè **, napossledy trj ***, zase geden křjžik †, potom dwa ††, napossledy trj †††, a každé na giné mjsto Pjsma swatého wkazuge. Nebo Bůh Pjsmo swaté podlé swé maudrosti tak zpořádak, že co na gednom mjstè, někdy se nedostáwa,

ſtáwa, na druhém mjſtě ſe to důwodně wyprawuge, aneb co ſe zdá na gednom mjſtě neſnadné býti, na druhém mjſtě ſnadnějſſj geſt. Že pak čaſtokráte **neſnadně wěcy** w Pjſmě S. ſe nacházegj, y tu Bůh zwlášſtnj cýl toho měl; nebo mnohé wěcy ſnadné dal poznamenat, aby ſproſtj lidé a nevčenj mohli rozumět, neſnadné pak, aby včenj nezahálely, ale vſtawičně w Pjſmě ſe objrali. Mnohé wſſak wěcy gſau nám proto neſnadné, že gſau tagemſtwj, která pochopiti nemůžeme, že gſau proroctwj nám nikdy neſlýchaná, že ſme wzdáleni od těch čaſů w njch Pjſmo poznamenáno bylo, odkud pro neznámoſt običegů těch čaſů a ceremonyj ſtarožitnych, nemožná wěc aby nám něco neſnadného nebylo. Potom neſnadnoſti takowé y ſám Čtenář geſt přičina, když rozumu ſwého nemá oſwjceného, wůle nemá poſwecené a nákłonnoſti nema očiſtěných od poſſkwn hřjſſnych. Na proti pak tomu **Pjſmo ſwaté w wěcech k ſpaſenj potřebných geſt tak zretedlné** že od bedliwého Čtenáře ſkrze miłoſt Ducha ſwatého ſnadno ſe rozumeti může. Nebo ač y nekde nenj **zgewná wěc**, wſſak geſt **zgewné ſwědectwj**. Ku přikładu: Tj gſau kteřjž ſwědectwj wydáwagj na nebi,

Otec, Slowo, a Duch Swatý: a ti tŕj gedno gsau, 1 Jan. 5, 7. hle w teto Rečj nám nenj zgewná wec kterak totižto tŕj gedno gsau, gest wssak zgewné swedectwj Ducha swatého že tŕj gedno gsau. A tak gsau zporádaná y giná mjstá Pjsma swatého.

X. Sem také přinaležj když se Pekly starého Zákona w Nowem Zákoně na Krysta wstěhugj, gako: Jon. 1, 7. Matt. 12, 39. 2 kn. Mogž. 12, 46. Jan. 19, 26. kdežto zachowati slussj, že když do Nowého Zákona Reč nekterá prenessena bywa z starého Zákona, tedy nemuſýme gen na tá prenessená slowá hledeti, ale celé to mjsto w spogenj textu odkud gest wzato, a kde gest położeno, pilně powáziti. Tak když y celé knihy gako Epistoly k Židům s knihami Mogžisſowjmi, Knihy Králowské s knihami Paralipomenon, Žalmi s knihami Samuelowjmi, gednoho Ewangelistu s druhým Ewangelistem a mnohé Epistoly s skutky Apoſtolſkými srownáš, tedy mnohého swětla nabudeš k wyrozumenj Pjsem swatých.

Nota 1. Nacházý se gesstě w Knihách Hystorycých starého Zákona welmi často odwoláwanj na giné knihy tjmto způsobem: O ginych pak wěcech, kterež činil zapsano gest w knize o Králich Izraelſkých, gako: 2 Kral. 1, 18. w knize o Krá-

o Králich Judskych, 2 Kral. 8, 23. Co se tedy skrze tyto knihy rozumeti má? Odpowěd: Ne knihy Paralipomenon gak se nekterj domnjwagi, nebo často toho na což se tam odwoláwa, w těchto knihach se nenacházý. Ku přjkladu, 1 Kral. 16, 20. 27. kap. 22, 39. ale ty knihy byly toliko Politické od žádného muže Bożjho nepsané a protož też y k Pjsmu swatému nepřinaleželi. A takowé knihy pametné y kroniky meli také ginj národowé, gakowé byli: kniha kronjk otců, Ezdr. 4, 15. knihy pametné Kroniky, Ester 6, 1. kniha o Krali Dawidowi, 1 Paralip 27, 24. kniha činů Ssalomaunowých, 1 Kral. 11, 41. kniha bogů Hospodinowých, 4 Mog. 21, 14. kniha Wřjmého, Jozue 10, 13. kniha zprawowánj kralowstwj, 1 Sam. 10, 25. ꝛc.

Nota 2. A tak miły Ctenáři, kdykoli čteš Pjsmo swaté nestěžug sobě takowá srownawagjcý se mjsta na swém mjstě nahlednud, ba y w Nedeli Ewangelium a Epistoły tak prehlednut, żeby sy kazdau Reč tam cytowanau zwlásstě precetl, to zagiste tě způsobného včinj ne gen k wyrozumenj Pjsma doma čteného ale y na kázanj slyssaného.

§. III.

Z srownánj neyzřetedlnégsſich mjst Pjsma swatého wyplýwa Prawidlo Wjry.

Ex locis Parallelis fluit Analogia fidei, ut Principium exegeticum.

Wysswětlenj.

Kdo Pjsmo swaté k swému prawému wzdelánj čjsti a swé celé Krestanstwj na drahém slowu Bożjm založiti chce, ten musý potřebné swaté Pjsmo tak rozumet gak

ſwatý Pawel z rozkazu Božjho vkazuge k Rjm. 12, 6. **Proroctwj ať ſe kona podlé Prawidla wjry.** W kterežto Reči ſlowjčko: **Proroctwj** neznamená budaucý wěcy předpowjdati, ale wýkład Pjſma z zřetedlnych Rečj záležegjcy gako 1 Kor. 13, 2. 8. Také ſlowjčko **Wjra** neznamená wjru oſprawedlňugjcy, která hledj gen na zaſljbenj na mnohých mjſtech Pjſma ſwatého poznamenané, ale znamená včenj w celém Pjſmě ſwatém předložené. **Prawidlo** pak geſt tak mnoho gako negaka regule aneb ſſňůre, podle které ſe gine wěcy wymeráwagj a prawé od křiwých rozeznáwagj. Aby ſe tedy to ſrownánj mjſt Pjſma ſwatého o kterém ſe wjſſe zmjnka včinila §. II. na gednu neb na druhu ſtranu nevchýlilo od cýle ſwého, **Prawidlo wjry** geſt nám předepſáno.

§. IV.

Analogiae fidei definitio.

Prawidlo wiry geſt vplné a ſtále ſrownánj Pjſem ſwatých w gegich prawdě, na němž gako na proſtřednjm punktě celé Ewangelické vcenj ſe s běhuge.

Wyſwětlenj.

I. Toto geſt ta zlatá retěz wyplýwagjcy z neyzřetedlnégſſjch mjſt Pjſma ſwatého we-

wespolek se w prawdě srownáwagjcych, podlé které weřiti musýme, wssému tomu, co w staré a nowé smlauwe, w Zákoně a w Ewangelium, nám gest zgeweno. Skut Ap. 26, 22. Luk. 24, 25. a proto se y přjklad zdrawých řečj od Pawla nazýwa, 2 Tym. 1, 13. Ačkoli tedy když Pjsmo swaté čteme za časté se nám nesnadné wěcy poskytugj a před očj stawj, na ginýchwssak mjstech opět se nám gakoby **klíče podáwagj, kterými se ty nesnadné wěcy otwjragj.** Na těch zagiste mjstech kde se schwálně hlawnj články wjry předkládagj, tak welika zgewenj Božského zřetedlnost se nalezá, že y od dětinstwj se rozuměti mohau, 2 Tym. 3, 15. a z takowych potomně **Způsob učenj** se stáwa k Rjm. 6, 17. Tak dáwno gest to giž známe, kterak Pjsmo swaté wstawičně a stále wěj: že Bůh gest spraweďliwý, swatý, miloserdný, prawdomluwný, wěčný; že wěřjcým spasenj newěřjcým zatracenj wěčné gest připraweno; že pissnj ponjženi, pokornj powjsseni bywagj, že Kristus gest celého lidského pokolenj wykupitel, a mnohé giné podobné prawdy, které **reguli wjry způsobugj.** Podlé takowéto tedy reguli snadné, nesnadné wěcy magj se rozuměti a rozsauzené býti. Ku příkladu: Za časté nám Kalwjni táto mjsta nadha-

zugj, 2 kn. Mogž. 3, 21. kap. 10, 27. Zatwrdil Hospodin srdce Faraonowo. Gat pak zatwrdjm srdce geho. Ale ponèwadž prawidlu wjry o swátosti Božj gest to odporné, kterau swátost celé temèr pjsmo wypisuge a oslawuge; rozkazuge stály smysl a gednostegné wècnj Pjsma swatého, aby sme wýklad tèch Rečj hledali takowý, kterýby se s prawidlem wjry srownal. Když tedy do Pjsma pilnè nahlednème, ay tu hned nalezáme srownáwagjcy se mjstá, w kterých se prawj, že Farao sám sobè obtjžil a zatwrdil srdce swé 2 kn. Mogž. 9, 34. kap. 7, 13. 14. 22. kap. 8, 15. 19. 32. kap. 13, 15. 1 Sam. 6, 6. Ba ano stále gest Pjsma swatého wècnj: že bezbožnj lidé sami gsau přjčina swého zatwrzenj, 5 kn. Mogž. 29, 18. Nehem. 9, 29. Zak. 78, 8. Izai. 48, 4. Ger. 5, 3. 6. 21. Ezech. 2, 4. kap. 3, 7. Zach. 7, 12. Skut Ap. 7, 51. k Rjm. 2, 5. a tak zátwrdilosti Faraonowé nenj Bůh přjčina, ale sám Farao, gak zretedlné Reči o tom patrnè swědčj.

II. Nekteřj za Prawidlo wjry magj nálezky a wstanowenj lidské, a odtud prawj: Ga weřjm čo Cýrkew weřj. Ginj opèt magj za prawidlo wjry rozum swůg. Než my Ewangelicy za Prawidlo wjry

máme

máme toliko samé Pjsmo swaté, a nic giného nevčjme kromě co z Pjsma swatého za prawé poznáwáme. A odtud se wyhledáwa od nás aby sme dobře znali, kde a na kterém mjstě Pjsma swatého o nekterém včenj a článku wjry wlástně se kona y zretedlně, a tak potom podlé zřetedlných mjst Pjsma S. giná mjsta nesnadná rozuměli. Ku prjkladu: když Jakub kap. 2,24. pjsse: že člowěk z skutků osprawedlněn býwa, a ne z wjry toliko. Které řeči zdagj se býti odporné včenj Pawlowému k Rjm. 3,28. že člowěk býwa sprawědliw včiněn wjrau bez skutků zákona. Když tedy tá mjstá Pjsma swatého nahledneš kde se včenj o osprawedlnenj člowěka před Bohem schwálně a wlastně předkláda, spatřjš hned že Jakub o osprawedlněnj před Bohem nevčj, takowá mjstá gsau nasledugjcy: k Rjm. 8, 4. Sknt. Ap. 18, 38. 39. Galat. 2, 16. kap. 3, 11. Efez. 2, 8. 9. hle w těchto řečech které o osprawedlněnj člowěka před Bohem konagj nikde nemáš žeby člowěk z skutků osprawedlněn býti mohl před Bohem, a tak podlé prawidla těchto řečj y Jakubowu řeč rozuměti snadno můžeš, že neznj o osprawedlněnj před Bohem, ale před lidmi. Nebo Pjsma swa-

swatého wčenj gest gednostegné a stále, takže co na gednom mjste wčj, to také na druhem, a nikdy sobě odporné nenj.

III. Z takowjch neyzretedlnégssjch Rečj Pjsma swatého gest y náš Ewangelický Katechysmus a nasse ceke Ewangelické Wčenj sebrané a gest nám způsob wčenj toho, w kteréž wwedeni sme k Rjm. 6, 17. od Prorokůw Aposstolůw a samého Krysta Pána. Odkud D. Martyn Luther Katechysmus nazýwal malau Biblj. Takowý Katechysmus y ty Křesťanský Ctenaři za Prawidlo wjry meg, a podle něho wsseligaké odporné wčenj rozsuzug; nebo Katechysmus summu celého wčenj a neypotřebnégssj články k spasenj w sobě obsahuge. Kdykoli tedy slyssjš některé odporné wčenj článkům wjry w Katechysmu twém obsazeným, zagiste mey že to wčenj gest neprawé a falessné, a ponèwadž takowé neprawé wčenj nesrownáwá se s wčenjm Prorockým, Krystowým a Aposstolskym, tedy od takowého horliwe wtjkey. Ku přjkladu: Židé zapjragj žeby Messyáš od přirozenj Bohem byl, ale že gen lidské přirozenj bude mjti. Takowému rauhánj nastaw wčenj Katechysmu, ktery potwrzuge w Krystu dwoge přirozenj Božské a lidské ꝛc. Tak kdyby tebe Kalwjni chteli swesti, žeby Krystus

Pan

Pán za wssech lidi dosti newčinil, ale že gen za mnohé a tak gen za nekteré, tedy ty podlé Prawidla Katechismu snadno ge zahanbjš a prokažeš že Kryštus Pán za wssech lidi dosti včinil, kdy tá místá gim na odpor postawjš, gimiž se otázka potwrzuge w kterých zřetedlně stogj že Kryštus Pán y za těch kteřj zahynuli vmřel a ge wykaupil, ku přjkladu: 2 Pet. 2, 1. 1 k Kor. 8, 11. k Rjm. 14, 15. Jan. 3, 16. 18. Matt. 18, 11. a na tomto poslednjm místě sobě dobře zachowey když se prawj, že přisšel Syn člowěka aby spasyl to což bylo zahynulo, giž to gest známe z Pjsma že sme wssickni byli zahynuli a tak tedy za wssech gest dosti včiněno. Ba Kryštus Pan Luk. 23, 34. na křjži y za zahynuté to gest swé křižownjky se modlil. Co se skowjčka mnozy dotýče to také začaste wssech znamená gako v Dan. 12, 2. k Rjm. 5, 19. že pak ne wssickni k spasenj přicházegj sami sobě gsau toho přjčina, a ne negaky nedostatek zásluhy Kryšta Pána.

Nota: Kdo pak Prawidlo wjry chce dobře znat, tedy ten musy bedliwý a nabožný čtenář Pjsma swatého y Katechysmu býti.

§. V.

Tohoto Prawidla wjry grunt gest 1) Pisařů swatých gednostegný

Analogiae fidei fundamentum.

ný dar Božjho wnuknutj, a 2) gednostegný způsob wssech časů včenj k spasenj.

Wyswětlenj.

1) Pisařj swatj totiž: Mogjjš, Prorocy, Ewangelistowé a Aposstole nic sami z sebe nepsali ale Duchem swatým k tomu puzeni byli wssickni, a tak od gednoho Ducha to co psali wzali, a gakoby gednymi usty mluwili, odkud nemožná wěc gest aby geden proti druhému bogowal, Jan. 17, 17. 2 Tym. 3, 17. a tak slussně geden druhého wykláda.

2) Geden toliko způsob gak w Starém tak také y w Nowém Zákoně spasenj byl k Efez. 4, 5. k Galat. 1, 7. zaslíben zagiste byl wssem wěřjcým kteréhokoliby času živi byli geden a tentyž život věčný, předložen byl wssem gedinký původce spasenj: Kryštus; aniž ginau cestau mohli k němu přigjti, kromě skrze wjru. Skut. Ap. 15, 11. a tak wssickni Pisařj Pjsma S. gedno včenj wyznáwali a o nem psali. A k této gednotě včenj y my Luteráni se přiznáwáme, odtud také při potwrzenj článků wjry nassj na njch se slussně odwoláwáme, a zawrhugeme zlé rozumu wjwánj při wykladu Pjsma S. y ná-

y nálezky lidské; Nebo nikdy z lidské wůle neposslo Proroctwj, 2 Pet. 1, 21. A nadarmoť mně ctj, včjcy včenj přikázanj lidských. Matt. 15, 9. My pak poněwadž wjme komu sme vwěřili, meyme gistý přjklad zdrawých řečj slyssaných od Proroků a Aposstolů v wjře a w lásce, kteráž gest w Krystu Gežjssi, ostřjheyme wyborného toho pokladu, skrze Ducha swatého přebýwagjcýho w nás, 2 Tym. 1, 12 - 14. ažbychom konce wjry totiž spasenj wěčného dossli.

§. VI.

Regule neypotřebnegssj k wýrozumenj Pjsma swatého gsau nasledugjcý: Regulae generales.

I. Cokoli nenj w Pjsme swatém zretedlně aneb skrze pořádné nasledowánj zgeweno, to nenj žáden článek wjry.

II. Regule wjry musegj se w celé vžjwat a né gedna druhé na odpor stawet. Tak Ariani proti této regule hressj, kteřj z gednoty Bytnosti Božské, Trogicy zapjragj.

III. Sprostě pjsmo swaté rozuměti, a gemu wěřiti, gest neygistegssj.

IV. O gednom každém článku wjry, musýme z geho wlastnjho mjsta (kde totižto zřetedlně a schwálně gest předložen) sauditi.

V. Težssj wěcy z zretedlných a lehkých, krátké z obssjrněgssjch poznáwati.

VI. Důstognost a wážnost Božská Pjsma swatého gest platnegssj, než neyostřegssj a neywtipněgssj lidský rozum.

Přjdawěk.

Srow-

Srownánj Kalendáře Pjsma S. s nassjm običegným Rjmským.

1. Z počátku Židé mesýce gmenowali: Prwnj, Druhý ꝛc. potom pak Kaldei gména mesýcům dali.
2. Obogj gména mesýců w Pjsmě S. se nacházegj, gak na této tabuli se spatruge.
3. Odtud čas wěcy poznaměnaných poznáwáme.

Rjmský	Židowský	Kaldeyský
1. Ianuarius.	Sedenáctý, 5 Mogž. 1, 3.	Ssebat.
2. Februarius.	Dwanáctý, 2 Kral. 25, 27.	Adar, Ester. 3, 13.
3. Martius.	Prwnj, 2 Mogž. 40, 2.	Nysan, Neh. 1, 1. gináče
4 Aprilis.	Druhý, 1 Mogž. 7, 11.	Zyw, 1 Kral. 6, 1. (Abib.
5. Maius.	Třetj, 2 Paralip. 15, 10.	Siban, Ester. 8, 9.
6. Iunius.	Ctwrtý, Gerem. 52, 6.	Tamuz.
7. Iulius.	Pátý, Ger. 1, 3.	Ab.
8. Augustus.	Ssestý, Agg. 1, 1.	Elul, Nehem. 6, 15.
9. September.	Sedmý, 1 Mogž. 8, 4.	Etanym, 1 Kral. 8, 2.
10 October.	Osmý, 1 Kral. 12, 32.	Bul, 1 Kral. 6, 38.
11. Nouember.	Dewatý, 1 Paral. 27, 12.	Kyslef, Zach. 7, 1.
12. December.	Desatý, 1 Mogž. 8, 5.	Tebet, Ester. 2, 16.

Sum.

Summa Pjsma Swatého

které w sobě obsahuge

dwa Zákony

z nichž

Y K S

geden

Stary

a druhý

Nowý

nazwal.

I.

Starý Zákon.

má trognásobnj knihy:

I. Hystorycké,
II. Včjcý,
III. Prorocké.

I. Knihy Hystorycké gsau:

A. Před dosaženjm zemé Kananégské

1. Pateři Knihy Mogžjssowé.
2. Od Jozue až do Ester.

a) 1. Kniha Mogžjssowa wypisuge:

I. Co se před potopu swéta	od kap. 1. do	5.
II. W čas potopy	=	6 = 9.
III. Po potopě stalo	=	9 = 49.

b) 2 kn. Mogžjssowa předkláda, co se dálo s lidem Jzraelským
I. Před wygjtjm z Egypta 1 = 11.
II. W čas wygjti 12 = 14.
III. Po wygjti = 15 = 40.
c) 3 kn Mogžjssowa předstawuge
I. Oběti = 1 = 7.
II. Obětugjcych Knezů 8 = 22.
III. Sláwnosti wýročnj 23 = 27.
d) 4 kn. Mogžjssowa wyprawuge
I. Staw Lewjtů = 1 = 10.
II. Tažení lidu Jzraelského do země zaslibené 11 = 36.
e) 5 kn. Mogžjss. opětuge předesslé wěcy zwlásstě
I. Newěrnost lidu Jzraelského 1 = 5.
II. Wyswětluge Zákon 6 = 31.
III. Mogžjsse poslednj skutky připomjná 31 = 34.

B. Při dosaženj země Kananeyské

Kniha Jozue obsahuge:
I. Dobitj = 1 = 12.
II. Rozdělenj = 13 = 22.
III. Zaopatřenj země zasljbené 23. 24.

C. Po dosaženj země Kananeyské

Kniha Saudců wypisuge:
I. Žiwot Saudců = 1 = 16.
II. Dwě bezbožnosti lidu 17 = 21.
α) Pod Saudcy
a) Kniha Rut obsahuge:
I. Hystoryi samé Rut 1 = 3.
II. Rod Dáwida = 4.
b) 1 kn. Samuelowa předkláda:
I. Kneze Elt = 1 = 4.
II. Samuele = 5 = 12.
III. Saule skutky = 13 = 31.
β) Pod Králi
a) 2 kn. Samuelowa wyprawuge:
I. Počátek Králowstwj 1 = 10.
II. Hřjch Dawidu = 11 = 18.
III. Geho poslednj skutky = 19 = 24.

b) 1 kn.

b) 1 kn. Králowska předstawuge:
I. Králowstwj celé 1 ⁄ 11.
II. Rozdelené 12 ⁄ 15.
c) 2 kn. Králowska wypisuge: (1 ⁄ 17.
I. Kterák Králowe Judsstj neyprw zemdleli
II. Potom cele padli ⁄ 18 ⁄ 25.
d) 1 kn. Paralipomenon wyčituge:
I. Rod Zidů 1 ⁄ 9.
II. Moc Dáwida ⁄ 10 ⁄ 30.
e) 2 kn. Paralipomenon wkazuge:
I. Gak Ssalomaun kwetł w Králowstwj 1 ⁄ 9.
II. Gak Bůh nad Judskými panował 10 ⁄ 22.
III. Gak ge do wezenj Babilonského dał 23 ⁄ 36.

γ) Pod Knižaty
a) kn. Ezdrassowa wypisuge:
I. Chrámu stawenj ⁄ 1 ⁄ 6.
II. Mesta zporádanj ⁄ 7 ⁄ 10.
b) kn. Nehemiassowa obsahuge:
I. Nowého Města wypsánj 1 ⁄ 5.
II. Cýrkwě obnowenj 6 ⁄ 13.
c) Kniha Ester wypisuge:
I. Estery wywyssenj ⁄ 1. 2.
II. Lidu oswobozenj ⁄ 3 ⁄ 11.

II. Knihy Wčjcy gsau:

od Joba až do Pisne Ssalomaunowé.

a) Kniha Joba wypisuge:
I. Křiž Jobu ⁄ 1 ⁄ 2.
II. Přjtelů způsob ⁄ 3 ⁄ 39.
III. Zkussenj ⁄ 40 ⁄ 42.
b) Kniha Žalmů obsahuge w sobě:
I. Naučenj.
II. Potěssenj.
III. Djků činěnj.
IV. Modlitby.
V. Proroctwj.
VI. Krysta Gezjsse křiž a smrt.
c) Kniha Pjsskowj předstawuge:
I. Krysta gako prawau Maubrost 1 ⁄ 10.
II. Mrawnj wčenj ⁄ 11 ⁄ 31.

d) Kniha Kazatele předkláda:
I. Neywišssj dobré 1 - 4.
II. Prewracenost člowěka 5 - 12.

e) Pjseň Ssalomaunowa wypisuge:
I. Newěsty Cýrkwě Ženichu Krystu zasnaubenj 1. 2.
II. W geho/ těle gj do nebe přigetj 3 - 8.

III. Knihy Prorocké. Prorocy gsau:

1. Wětssj,
2. Menssj.

1. Prorocy Wětssj gsau IV.

od Izaiasse až do Daniele.

a) Izaiáš káže:
I. Pokánj lidu činiti 1 - 12.
II. Pohanům předkláda zahynutj 13 - 24.
III. Pád Města předpowjda 25 - 35.
IV. Messyasse potupu a čest 36 - 53.
V. Cýrkew Krysta 54 - 66.

b) Geremiáš předpowjda:
I. Zagetj lidu 1 - 37.
II. Zpráwu dáwa gak se w skutku stalo 38 - 45.
III. Hrozý saudem Božjm lidu 46 - 48.
IV. Pokutau nepřjtelům 49 - 51.

c) Plač Geremiasse obsáhuge:
I. Plač geho 1 - 4.
II. Modlitbu za odwrácenj bjdy 5.

d) Ezechyel obsahuge:
I. Wywolenj Ezechyele za Proroka 1 - 3.
II. Pokuku w Peldách předloženau 4 - 40.
III. Nowý Chrám 41 - 43.

e) Daniel wypisuge:
I. Gak se mu a towarissům geho w cyzý kragine wédlo 1 - 6.
II. Konec zagetj, Přjchod Krysta a bohatstwj té země 7 - 12.

2. Pro-

2. Prorocy ~~Wěrssj~~ Menssj gsau ~~IV.~~ Pichz. XII.

od Ozeásse až do Malachyasse.

a) Ozeáš wypisuge:
- I. Modlářstwj lidu Jzraelského 1 - 3.
- II. Odtud zákonnj kázanj k němu má 4 - 10.
- III. Ewangelické k tomu připoguge 11 - 14.

b) Joel předpowjda:
- I. Bjdu nastáwagjcý 1. 2.
- II. Potěssuge požehnánjm duchowujm y tělesným - 3.

c) Amos předpowjda:
- I. Beda nepřjtelům Božjm 1. 2.
- II. Třestánj lidu 3 - 6.
- III Rozličné pokuty 7 - 9.
- IV. Přjchod Messyásse 9.

d) Abdyáš wypisuge:
- I. Porážku Jdumeyských } 1.
- II. Wykaupenj lidu } do Sobo.

e) Jonáš wyprawuge:
- I. Swé vtjkánj před powolánjm Božjm 1.
- II. Saud Božj do nehož vpadl 2.
- III. Kázanj Nynywitským činěné 3. 4.

f) Micheáš předstawuge:
- I. Wywrácenj králowstwj Judského 1 - 3.
- II. Přjchod Krysta 4. 5.
- III. Pokrytcům pokutu 6.
- IV. Milost Božj - 7.

g) Náhum předpowjdá:
- I. Wyswobozenj lidu Jzraelskému 1.
- II. Zahnutj Assyrským 2. 3.

h) Abakuk hrozý:
- I. Zagetjm lidu - 1.
- II. Prorokuge o Nowé Smlauwe 2.
- III. Modlj se w mocy Wjry 3.

i) Sofonyáš předpowjda:
I. Smutné časy 1. 2.
II. Pomoc wěřjcým 3.
k) Aggeus obsahuge:
I. Domlauwánj Judským o nestawěnj Chrámu 1.
II. Wkázanj že Kristus gest Pánem w Chrámě 2.
l) Zacharyáš káže Krysta:
I. W peldach a widěnj rozličném 1 - 6.
II. Bez peld a figur 7 - 14.
m) Malachyáš předkláda:
I. Hřjchy lidu 1. 2.
II. Předpowjda o Messyasse přjchodu 3. 4.

II.
Nowý Zákon.

obsahuge trognásobnj knihy:

I. Hystorycké,
II. Učjcý,
III. Proroctau gednu.

I. Knihy Hystorycké gsau:

1. Čtyré Ewangelistowé,
2. Skutky Apostolské.

a) Matauš wypisuge:
I. Krysta Pána narozenj kap. 1.
II. Prenasledowánj a bydlenj 2.
III. Jana Předchudce 3.
IV. Křest a Wřad Učjcy K. P. 4 - 10
V. Wčedlnjků wywolenj a diwy 10 - 25.
VI. Wtrpenj, smrt, a wzkřjssenj K. P. 25 - 28.
b) Marek wypisuge:
I. Wřad Učjcy Krysta Pána 1.
II. Rozlične diwy 2 - 13.
III. Smrt a wtrpenj 14. 15.
IV. Wzkřjssenj a na nebe w staupenj 16.

c) Lu-

c) Lukáš wypisuge:
I. Narozeni Jana 1.
II. Narozenj Krysta Pána 2.
III. Skutky Gezjsse w Geruzaleme 3.
IV. Cesty a včenj geho 4 ⁊ 21.
V. Zjwot y smrt geho 22 ⁊ 23.
VI. Včedlnjků poslanj a na nebe wstaupenj 24.

d) Jan wypisuge: (1 ⁊ 13.
I. Vrad Wčjcy K. P. podle čtyr Welikonocy
II. Včenj a Modlitbu geho 13 ⁊ 17.
III. Vtrpenj a wzkřjsseuj 18 ⁊ 20.
IV. Na nebe wstaupenj 21.

e) Skutky Apostolské obsahugj:
I. K. P. na nebe wstaupenj 1.
II. Ducha S. wyljti 2.
III. Zrust Kreſtanstwj w Geruzaleme 3 ⁊ 6.
IV. Smrt S. Sstepána 7. 8.
V. Obrácenj S. Pawla 9.
VI Běh Ewangelium mezy Pohany 10 ⁊ 13.
VII. Wezenj S. Pawla 14 ⁊ 28.

I. Knihy Wčjcy gsau Epistoly
1. S. Pawla,
2. Ginych Apostolů.

I Epistoly S. Pawla gsau:
a) k Rjmanum obsahuge:
I. Potřebu osprawedlněnj 1. 2.
II. Způsob a owotce geho 3 ⁊ 11.
III. Swaté obcowánj 12 ⁊ 16.

b) 1 k Koryntským předstawuge:
I. Gednomyslnost a sprostnost 1 ⁊ 4.
II. Hanebného hřjssnika 5.
III. Zporádanj Cyrkwe 6 ⁊ 15.
IV. Zbjrku aneb almuznu 16.

c) 2 k Koryntským obsahuge:
I. Přjmkuwu za hřjssnika 1. 2.
II. Přjslubowánj Ducha 3. 4.
III. Vzjwánj spasenj 5 ⁊ 7.
IV. Almuznu pro chude 8. 9.
V. Wystrahu od falessnych Apostolů 10 ⁊ 13.

d) k Galatským předkláda:
I. Galatských pod Zákonem 1.
II. Schwálenj swobody Milosti 2.
III. Prawé vžjwánj Zákona 3.
IV. Osýdlo wlastnjch skutků 4 = 6.

e) k Efezským wypisuge:
I. Milost a ǵrunt Nowé Smlauwy 1 2.
II. Tagemstwj Cýrkwě 3 4.
III. Powinnosti ke wssem Stawům 5 6.

f) k Filipenským obsahuge:
I. S. Pawlá vtrpenj 1.
II. Přjklad w tom Krysta Pána vkazuge 2.
III. Napomjna k stálému běhu w bogj duch. 3.
IV. Wděčnost prokazuge za sstědrau pomoc 4.

g) k Kolossenským předkláda:
I. Nawrácené blahoslawěnstwj [illegible]
II. Sláwu Gežjsse [illegible]
III. Sslechetný žiwot 3. 4

h) 1 k Tessalonycenským obsahuge:
I. Slawný gegjch staw 1. 2
II. Potřebné w něm pokračowánj 3. 4

i) 2 k Tessalonycenským předstawuge:
I. Wypsánj Antykrysta 1. 2.
II. Wýstrahu od nebezpečenstwj 3.

k) 1 k Tymoteowi vkazuge:
I. Zákon = 1.
II. Modlitbu = 2.
III. Služebnosti Cýrkewnj powinnost 3.
IV. Poslednj časy = 4.
V. Naučenj pro wssecky Stawy 5. 6.

l) 2 k Tymoteowi obsahuge:
I. Vtrpenj služebnjků Božjch 1.
II. Gegjch oprawdiwau wěrnost 2.
III. Poslednj časy = 3.
IV. Žádost vmřjti = 4.

m) k Tý=

m) k Tytowi předstawuge:
I. Prawého Včitele 1. 2.
II. Geho swaté obcowánj w auradě 3.
n) k Filemonowi obsahuge:
I. Filemonowé lásky schwálenj } 1.
II. Za Onezyma přimlauwanj }
o) k Židům předstawuge:
I. Důstognost a slawu Krysta Pána 1. 2.
II. Geho neywissj Knezstwj 3. 10.
III. Prawé Wjry wypsánj 11.
IV. Oprawdiwau wěrnost w Křesťanstwj 12. 13.

2 Epistoly ginych Apostolů.

a) S. Jakuba obsahuge:
I. Pokussenj 1.
II. Wjru 2.
III. Gazyk dobrý a zlý 3.
IV. Wystrahu od nesslechetnostj rozličných 4. 5.
b) 1 S. Petra předkláda:
I. Powinnosti wůbec 1.
II. Powinnosti zwlásstě ke wssem Stawům 2. 5.
c) 2 S. Petra předstawuge:
I. Swatý zywot 1.
II. Falessných Včitelů 2. 3.
d) 1. 2 y 3 S. Jana obsahugj:
I. Wjru.
II. Lásku.
III. Vprjmnost w Křesťanstwj.
e) S. Judy napomjna:
I. k Bogowánj o Wjru } 1.
II. Wystřjhati se bludařů }

III. Kniha Prorocká gest:

Zgewenj S. Jana, které obsahuge:
I. Swědectwj o Gezukrystu 1.
II. Listy k sedmi Cyrkwám 2. 3.
III. Důstognost Božj na nebi zgewenau 4. 7.
IV. Dobré a Beda Cyrkwi Krystowé 8. 18.
V. Wěcnost a Nowé Město 19. 22.

Nota: Knihy Apokryffitské které se připogugj k Pjsmu swatému negsau od Ducha swatého wdechnute a proto y né gedné wážnosti s Kanonyckými. Nebo

1. Negsau od žádného muže Bożjho psané.
2. Gsau toliko po Malachyassowi sepsané, který gest mezy wssemi Proroky neyposlednégssj.
3. Sami Pisaři blaudy swé odprossugi, 2 Mach. 15, 39. coby muži Bożj nečinili.
4. Negsau gazykem židowskym sepsané.
5. Newydawagj swědectwj o Krystu, ktery wssak gest celého Pjsma S. gadro, skut. Ap. 10, 43.
6. Krystus a Apostole na né se neodwolawagi, Luk. 24, 27.
7. Mnohé fabule w sobě obsahugi.
8. Aniž také židowská Cyrkew ge meka za kanonycké.

Ačkoli tedy k potwrzenj článků wjry slauziti nemohau, mohau se wssak proto s užitkem čjsti, gegichžto Summa gest nasledugicy:

a) kn. Tobiásse obsahuge w sobě:
I. Hystoryi žiwota starého Tobiásse 1 ⁄ 13.
II. Smrt geho y syna 14.

b) Modlitba Manasseša krále obsahuge:
I. Wyznáwanj saudu a milosti Bożj w 1 ⁄ 8.
II. Wyznánj hřjchů y za odpusstenj prossenj 8 ⁄ 13.
III. Nowého poskussenstwj zasljbenj 14.

c) kn. Judyt obsahuge:
I. Sstastné skutky Nabuchodonozora 1 ⁄ 7.
II. Nesstastné skutky, a zkazu Holoferna 8 ⁄ 16.

d) kn. Báruch obsahuge:
I. Judskych pokánj 1 ⁄ 4.
II. Gegich potéssenj 5.
III. Wystrahu od modkařstwj 6.

e) Přj-

e) Přjdawkowé k Proroctwj Danyelowu obsahugj:
I. Modlitbu Azaryásse kap. 12. w 1 ⁄ 28.
II. Pjseň třech Mužů w ohniwé pecy w 28 ⁄ 67.
III. Hystoryi o Starcych a Zuzannè k. 13.
IV. Hystoryi o Belowi w Babilonè k. 14. 1 ⁄ 22.
V Hystoryi o Drakowi w 22 ⁄ 41.

f) kn. Ezdrássowa prwnj obsahuge:
I. Zkazu Chrámu Geruzalemského 1.
II. Geho obnowenj 2 ⁄ 9.

g) kn. Ezdrássowa druha obsahuge:
I. Proroctwj o Židů zawržení 1 ⁄ 3.
II. Ezdrássowe sny a widènj 4 ⁄ 16.

h) Přjdawkowe k Knize Ester obsahugj:
I. Mardocheu sen k. 10 ⁄ 12.
II. Artaxerxa mandat proti židům 13.
III. Prosbu za wyswobožení lidu 14. 15.
IV. Mandatu zrussenj 16.

i) kn. Machabeyska prwnj obsahuge:
I. Mjnènj Ptolomea do Swatynè wgjti 1. 2.
II. Ptolomea Filopatora wkrocenj 2 ⁄ 7.

k) kn. Machabeyska druha obsahuge:
I. Přjležitost hystorye tyranstwj wkrutného Antyocha Epifana 1.
II. Hystoryi Machabeyských Wudců 2 ⁄ 16.

l) kn. Machabeyská třetj obsahuge:
I. Dwogj list od židů k Egyptskym psány 1. 2 ⁄ 20.
II. Hystoryi Jázona Cyrenenského k. 2. 20 ⁄ 21.
III. Hystoryi Judy Machabeyského a Antyocha Ewpatora 12 ⁄ 15.

m) kn. Maudrosti obsahuge:
I. Dawody 1 ⁄ 7.
II. Nabytj 7 ⁄ 10.
III. Wžitek Maudrosti 10 ⁄ 19.

n) Syrach wede:
I. k Pobožnosti a ctnostem rozličným 1 ⁄ 50.
II. Modlitbau swau záwjrku činj 51.

Hysto-

Hystorye Pjsma S.

která
w slussném pořádku
připomjna.

Obchod Boha s lidmi, a lidj s Bohem

(I) Před Pádem, podlé Smlauwy skutků:
Člowěk mel skutky činit dokonalé, 1 kn. Mogž. 1. 2.
Bůh chtěl gemu dobře činit časně y wečně.

(II) Po Pádě, podlé Smlauwy Milosti:
Syn Božj stal se wssech lidj Wykupitel,
Člowěk má w Krysta wěriti a opět spasen byti.

I. W Starém Zákoně žiwj byli lide:

(I) Pod zasljbenjm dwě tisýc lét, když Cyrkew Božj k žádnému gistému lidu přiwázana nebyla. Pozorugme zde

1) Čas od Adama až do potopy:
Adam, přigal prwnj zasljbenj o Krystu, k. 3, 15.
a vstanowěnj obětj k. 4.
wyvčowal swých potomků o tom vstně.
Kain, prwnj Syn, zabyl swého pobožného bratra Abele, a opowrhl s swými potomky zasljbenj o Krystu.
Set, Adamu třetj Syn, a geho potomcy byli wěřjcý a pobožnj, dali se potom od zlých swésti.
Enoch za žiwa gest od Boha do nebe wzat, k. 5.

2) Potopu, která wsseckau zemi wodau naplnila
a) hrozyl nj Bůh, a lidem sto a dwadcet lét ku pokánj dal.
Noe musyl mezy tjm pokánj kázat, a na rozkaz Božj, Korab delati, s swýma třema syny a s gegich y s swau ženu do Korábu gjti spolu y s rozličnými žiwotčjchy podlé pokolenj swého, k. 6.

b) w

b) w čtyrideceti dnech se stalo, a trwalo geden celý rok, to pak wssecko co bylo wen z Korabu zatopit se musylo, k. 7. 8.

3) Čas po potopě.

Noe, přigal z nowu pozehnánj a Smlauwu Mylosti, take y Přikázanj, o gedenj massa, o krwi, a zabitj člowěka, k. 9.

Prorokowal ze Krystus zrodu Semowého přigjti ma.

Cham byl s swým domem newěřjcy a bezbožný.

Geho potomcy byli modlářj, stawelj Babilonskau wěži, proto Bůh gegich gazyk zmatl, k. 11.

Sem a Jafet byli wěřjcy, sstěpowali dále zaslibenj o Messyassj a prawé náboženstwj w swém pokolenj.

Gegjch potomcy dali se též na wětssjm djle k modlářstwj swésti.

Abraham byl z Rodiny Semowé z nowu wywolen.

(II) **Pod Zákonem**, dwe tisyc lét, když sobě Bůh zwlásstnj lid wywolil, gemuž ten Zákon swěril, a geg skrze to řjdil, k. 11.

1) Patryarchowé lidu Bożjho byli:

a) Abraham Otec Židů, a wssech wěřjcych wyssel na Bożj rozkaz z swé wlasti země Kaldeyské, do země Kananeyské s Lotem swého bratra synem, k. 12.

obdržel z nowu smlauwu Mylosti s přjdawkem:

1. że Messyáš z geho semene pogjti má.
2. że geho potomcy zemi Kananeyskau obdržeti magj k. 13.

přigal Swátost Obrzky k. 17.

za hostě měl Syna Bożjho s dwuma Angely, a posyl za Sodomu, kde Lot bydlil, kterau Bůh ohněm s nebe spálil, ale Lota skrze swé Angely wytrhl, k. 18. 19.

b) Izak

b) Izak narozen gest Abrahamowi w geho starém wěku z neplodné Sáry skrze Božj zaslj-benj k. 21.
měl na Božj rozkaz obětowan byti, a byl tjm gako ostatnj otcowé pelda Krysta Pána k. 22.
c) Jákob, kaupil od Ezawa prworozenstwj, a přigal požehnánj k. 27.
vtjkal před Ezawem k Lábanowi bratru matky swé k. 28.
měl v Lábana dwadcet lét twrdau službu k. 29. 30.
přigal s dwema ženami gedenáctě djtek, a weliké požehnánj w domě gesstě za žiwota Otce swého k. 31.
zapasyl se mezy tjm s Synem Božjm, a nazwan gest Izrael k. 32.
d) Dwanácte Patryarchů bylo dwanact Synů Jákobowych, z njchžto
e) Jozef byl
od swých bratrů do Egypta prodan k. 37.
od Putyfar do wězenj newinně dan k. 39.
od Krále Faraona za Pána w Egyptě vciňen 41.
od swých bratrů w čas drahoty newědomě nawsstiwen. k. 42.
2) Lid Izraelský
přissel do Egypta temer w sedmdesati dussech skrze Jozefa k. 46.
bydlil w Egypté dwě sto a patnácte lét, a byl naposledy od Krále Fáraona twrdě trápen, y geho djtky mordowané, mezy kterými Mogžjš předce zachowan a w Králowském dwoře wychowan gest, 2 kn. Mogž. 1. ꝛc.
byl od Mogžjsse na rozkaz Božj z Egypta wyweden.
po mnohých diwých a desyti plágách Egyptských k. 3. ꝛc.
po narjzenj Swátosti Beránka Welikonočnjho k. 12.

přessel

přessel moře čerwené w němžto Farao s swým celým wogskem wtopen gest když geg přenasledowal k. 14.

cestu konal skrze pausstě do zasljbené země Kananeyské, kdežto Mannau s nebe krmen a wodau z skaly napágen byl, s mnohými giným diwy k. 16. ꝛc.

3) Zákon gest gim na Hoře Sýnai wydan, a byl trognásobný:

1. Zákon Mrawnj aneb Deset Přikázanj, byl padesatého dně gegich wygiti s welikým hřmanim a bljskanim gim dan, a na dwau dskách od Boha napsán k. 20.

2. Zákon Ceremonyalnj aneb Cýrkewnj byli Přikázanj Lewitické Bozj služby, která Krysta a geho dobrodinj predsigurowala, a až po tud trwati mela. Tu pozorowati slussj:

a) Stánek (potom Chrám Salomaunu) mel tři částky, které byly

1. Syň, w které pod holým nebem Oltár zápalu a Wmywadlo meděnné stálo k. 36, 38.

2. Swatyně, w které byl zlatý Oltár pro kadenj, Stul, Chleb předložený, a Swjcen s sedmi lampami.

3. Swatyně swatých w které byla Truhla. Wnitř wy s tabulami zákona, a zastřenj Slitownice.

b) Služebnjcy Stánku byli, Neywissj Knez, Knezj, Lewjtowé a Nazareyssti w gegich swatém rauchu k. 39.

c) Oběti byly

dobrowolné Obět zápalná, sucha, pokogna, 3 kn. Mozj. 1 - 7.

Potřebné Obět za hřich, za winu, knezka, prwotiny, desatky.

d) Sta-

d) Slawnosti byly, Sobota, Nowmesýce, Welikonoc, Presnice, Letnice, Traubenj, Stánku, Očisstowánj, k. 23.
Sem přináležj též: Odpočinutj zeme, a Leto mikostiwé, k. 25.
e) Ostatnj domacý ceremonye, raucha, pokrmu očisstowánj.

3. Zákon Polityčky aneb Swětsky byly přikázanj gakby swětské wěcy pod židy podle gegich stawu w zemi Kananeyské měly zaopatrené a rjzené byti, k. 18.

4. Rjzenj dálo se skrze Saudců, Králů, a Knjžata.

I. Saudcowé

kterych we čtyr stu letech bylo sestnacte, a gsau neyprednégssj:

1. Mogžjš, prigal Zákon od Boha,
dal Stánek se wssemi nadobámi stawat,
wedl potom lid do zemé Kananeyské gak geg Bůh skrze oblakowé a ohniwé slupy wedl.
poslal dwanácte Spehéřů do Kánan, kteři při swém nawracenj (kromé Jozue a Kalef) lid od Boha odwedli, odkud opět se nawrátil, a čtyridcet lét na pausti zustati musyl, pokud těch sest krat sto tisýc mužů wssech, kromé Jozue a Kalefa zemrelo, 4 kn. Mogž. k. 13.
opětowal Zákony s napomenutjm, wystrjhanjm a pozehnánjm.
wmrel potom gak zemi Kananeyskau zdaleky widel, 5 kn. Mogž. k. 4. 34.

2. Jozue, wedl djtky Jzraelské skrze Jordán do zemé Kananeyské, Jdzue k. 3.
wzal zemi bogownym způsobem, a přebywagjcý tam pomordowal.
wssak předce nechali proti wůli Božj mnohých pohanů při žiwotu.
kteřj gim potom k trestánj byli, k. 9.
rozdjl zemé učinil skrze los mezy dwanacterjm pokolenjm Jzraelskym, k. 13.

5. Ba-

5. Barák, s Prorokyni Deboru wyswobodil Jzraele z rukú Kananeyskych, když Jahel Zyzaru Knjže wogska Jabjnowa, gednym hřebem zabila Kn. Saudcú k. 4. 5.

6. Gedeon byl skrze Angela za Saudce powolan k. 6. zboril na Božj rozkaz Oltar Baalu hned té nocy. Pobil trema sty mužj Madyanské k. 7.

10. Gefte pobil Ammonytských, a včinil wssetečný slib. k. 11.

14. Samson byl zasnaubený Božj, bogowal proti Filisstjnským.
roztrhl lwa, pobil tisýc mužú čelistj osljcj, a giné mnohé skutky činil k. 13.
vpadl skrze newestku Delilu do rukú Filisstjnských k. 16.
vmrel, když dum, na němž tři tisýc Filisstjnských bylo podwrátil k. 16.

15. Eli, byl spolu neywyssjm Knežem, a mel bezbožné syny 1 kn. Sam. k. 2.
skomil strany swých zlých synú trestánj ssigi, gak Filisstjnsstj geho synú zabili, a Truhlu Božj wzali. k. 4.

16. Samuel, byl skrze Annu od Boha wyprossen, Bohu sljben, a gesstě w swém dětinstwj k Eli přinessen k. 1.
zkazyl modlárstwj, pobil modlitbau Filisstjnské.
zporádal službu Božj, a vstanowil Sskoly Prorocké. k. 7.
mel nepodařene syny, proto prosyl lid za Krále, a stál na tom ačkoli se to Bohu neljbilo. k. 8.
pomazal Saule, a potom Dawida na rozkaz Božj za Krále. k. 10.

II. Králowé byli

(1) Před Rozdělenjm nade wssjm dwanacterjm Pokolenjm tré:

1) Saul, kralowal zpočátku dobře k. 11.
stal se Bohu neposlussný, když proti přikázanj Božjmu obětowal, a Amalechytským odpustil k. 13 - 15.
byl zawržen od Boha, od Samuele potrestán.
přenasledowal Dawida, kterého Bůh na geho mjsto wywolil k. 18 - 26.
probodl sám sebe w zaufalstwj k. 28 - 31.

2) Dawid, byl gesstě gsa mládenček za Krále pomazan k. 16.
premohl Obra Goliasse prakem k. 17.
musyl před Saulem deset lét vtjkati a na pausti žiti k. 19.
wedl po Saulowé smrti chwalitebný Regiment 2 kn Sam. k. 2. ꝛc.
přigal zaslibenj, že Messyáš z žiwota geho wygde k. 7.
dopustil se cyzoložstwj a wražby, wssak prawé pokánj včinil k. 11. 12.
byl od swého syna Absolona prenasledowan, který proto na dube wisset zustal, a od Joaba proboden gest k. 15 - 18.
dal s čjsti lid, co Bůh morem potrestal k. 24.
psal Zalmi a prorokowal w nich gako Prorok o Wykaupenj Krysta a geho duchownjm Kralowstwj.

3) Ssalomaun byl neymaudregssj a neybohatssj mezy Králi.
žádal od Boha maudrost, a saudil opatrně nad dwema newěstkami, které se strany swých ditek wadili 1 kn. Kral. k. 3.
stawel Chrám w Geruzaleme na způsob Stánku k. 5.
byl od Královny z Sáby nawssstiwen a obdarowan k. 10.
pogal sobě pohanskau ženu, která geg k modlárstwj swedla.
byl potrestan od Boha a w hrůzu wveden, gak Bůh strany geho modlárstwj deset Pokolenj

kolenj chtěl odtrhnuti, aby dwoge Králowstwj bylo k. 11.

Psal Přjstowj, Kazatele a Pjsen.

(2) Po Rozdělenj bylo

a) W Kralowstwj Izraelském za pul třeta sta lét dewatenácte Králů, kterj wssickni bezbožnj byli, a w Samarii bydleli. Pozorugme nasledugjcých:

1. Geroboam, byl giž za času Ssalomaunowých od Proroka Achyasse za Krále pomazan k. 11. dal dwé zlaté telata postawiti gedno w Béthel a druhé w Dán, aby lid do Gerusalema nesmel choditi k obětowánj k. 12. kadil w Béthel, kde mu ruka vschla, když Proroka gjmati kázal, kterého potom lew odáwil k. 13.

7. Achab pogal sobě pohanskau ženu Gezábel, a připogil k službe telecý, gesstě službu Bálowu k. 16. kázal z náwodu swé ženy newinného Nábota kamenowat, a wzal mu winicy k. 21. byl od Eliasse potrestan, který gemu, geho ženě, a geho Semeni Bożj saud oznámil k. 21.

8. Ochozyás, byl bezbožný gako geho Otec Achab, rownė geho bratr k. 22.

9. Joram, když Syrsstj Samarii oblehli, odkud welika drahota prisska, na co Bůh dimné lacyne a bogné časy dal, že tomu newěril posskápan gest od lidu w bráně. 2 kn. Kral. k. 7.

10. Gehu byl giž za času Achaba za Krale pomazan k. 9. pobil, Gezabel, wssecko semeno Achabowé, y Knězj geho. k. 10.

19. Ozee, byl poslednj, a byl s desýtjm pokolenjm od Salmanazare do Assyrie zagatý, když napomenutj Prorockému mjsta nedali. k. 17.

Neypřednegssj Prorocy w Jzraeli byli:

1. Eliaš, předpowěděl pul čtwrto leté sucho a drahé časy k. 17.
byl žiwen od Krkawců a Wdowy w Sareptě Syna této wdowy wzkřjsyl, k. 17.
provkázal swau oběti skrze oheň s nebe, že Hospodin gest Bohem, a né Bál, který žádné oběti zapálit nemůže k. 18.
spálil poslů Ochozyasse podwa krát ohněm s nebe 2 kn. Kral. k. 1.
rozdělil Jordán a wzat gest do nebe k. 2.

2. Elizeus, byl Eliássu sluha, a widel Eliasse do nebe gjti.
rozdělil plásstěm Eliassowjm Jordán k. 2.
rozmnožil oleg wdowě, že mohla swůg dluh zaplatit k. 4.
hospodu mjwal v gedné Pánj w Sunem, před powědel gj syna, a potom tehože syna wzkrjsyl k. 4.
vzdrawil Námana od malomocenstwj, a činil mnohé giné diwy k. 5

3. Jonáš, mel w Nynywe kázat na rozkaz Božj, ale on vtjkal před Bohem k moři.
vwržen gest do moře, od Welryby pohlcen, a třetj den na břeh wywržen. v Jon. k. 1. 2.
kázal potom Nynywe wywrácenj, odkud pokánj činili. k. 3.

4. Ozeáš a Amos gsau w počtu dwanácti menssjch Proroků.

b) W Králowstwj Judském bylo až do Babilonského wězenj na wětssjm djle we čtyrech stu létech dwadcet Králu, mezy kterýmj osm pobožných bylo; zwlasstě pozorugme nasledugjcých:

3. Roboam, dal skrze swau twrdau odpowěd přjležitost, aby deset pokolenj odstaupilo, a on gen Judu a Benyamjna zadržel. 2 Paralip. 10.

4. Jozafat, byl pobožný, s přjtelil se s Achabem, wýtahl s njm proti Syrským, které taženj Micheáš neradil. k. 17. 18.

8. Joas

8. Joas byl gako djtě za sſest let w Chrámě schowan
před swau Starau Matku Atalii, ktera
wſſecko sſyme Králowské pomordowala
k. 22.
byl léta sedmeho od Neywisſſjho Kněze Joia-
dy korunowan, Atalia pak zabita k. 23.
po smrti Joiadowé odpadl od Hospodina, a od
swých služebnjkú gest zamordowan k. 24.
10. Vzyáš kralowal padesáte a dwě léte z počátku
Bohu milé, potom pak se pozdwihnul, sſel
do Swatyně aby kadil na oltaři, odkudž y
zustal malomocnym. k. 26.
11. Jotam byl w počtu osmy pobožných Králú. k. 27.
13. Ezechyáš pobořil wysosti, a medennych hadú 29.
byl w Geruzaleme od Senacherýba oblehnuty,
ale od Boha diwně wytrhnuty, když An-
gel w nocy sto osmdesat y pět tiſíc mužú
Asſyrſkých pobil k. 32.
byl až k smrti nemocný, když mu Jzaiáš neyprw
smrt předpowedel, potom pak prodlauže-
nj zjwota na patnácte lét, na znamenj
pak toho sſtjn na hodinách o deset stupňú
z pátkem postaupil. 2 Kral. k. 20.
14. Manasſes, byl pobožného Otce welmi bezbožný
syn 2 Paralip. k. 33.
byl od wogska Asſyrſkého gat do Babilona
doweden.
činil w zageti pokánj, propusſtěn gest, a kralo-
wal chwalitebně.
16. Jozyáš, chodil po ceſtě Dawida, obnowil
Chrám k. 34.
rozkázal sobě Knihu Zákona precteti, ktery Hel-
kyáš nalezl w dome Hospodinowě.
radil se přitom Prorokyně Chulda, ktera mu
odpowedela, že Bůh gen po geho smrti
lid trestati chce. k. 34.
bogowal proti Nechowy, králi Egyptſkém a
umřel w bogj. k. 35.

18. Joakym byl Nabuchodonozorowi w plat vwe-
den, ale se mu zprotiwil, potom do Babi-
lona zagat, a tam w wezenj vmřel. k. 35.
20. Sedechyáš, zrussil přjsahu, kterau ho Nabu-
chodonozor zawázal, proto Geruzalem zbo-
ren a dům Božj wypálen byl.
když mu oči wykaupali, byl s lidem Judským
gsa pokapen do Babilona zawedén.

Prorocy skrze které Bůh swůg lid napo-
mjnat a wěřjcy potěssowat kázal
byli nasledugjcý:

Joel, Izaiáš, Micheaš, a Abdyáš živj byli na
wětssjm dyle w gednom čase pod Králi genž
gsau: Vzyáš, Jotam, Achas, Ezechyáš.
Náhum, Abakuk, a Sofonyáš za času Manasses a
Ammona.
Geremiáš, napomjnal málo před zkazu Geruzale-
ma, zustal též w zemi a byl Prorokem tam po-
zustaleho lidu.
Ezechiel a Daniel byli Prorocy lidu w Babilonė.
Aggeus a Zacharyáš, wyssli s lidem z Babilona,
nutili ho k stawenj Chrámu, prorokowali z
nowu o Krystu.
Malachyáš, Ezdráš, Nehemyáš žili také spolu a
přinesli židowskau Božj služby, wystawenj Mě-
sta Geruzalema a rjzenj dále do porádku a na
mjsto swé.

(3) W Wezenj Babilonském panowali nad nimi:

1. Nabuchodonozor, kterýKrálowstwj Judské zbo-
ril 2 Kral. k. 24.
za času Joiakyma zawedl neyprednėgssj do
Babilona.
za času Sedechyasse zborił Geruzalem a
Chrám k. 25.
powyssil Daniele, ponėwadž mu sen wykozil
y Daniele 2.
dal

dal třech Towarissů Danielowjch do ohniwé pecy vwrcy.
pozdwihl se w swé mocy, byl z spolku lidj wywržen a k howadům při čten.
dokud po sedmi letech k rozumu a k panowánj se nawrátil. k. 3. 4.
2. Ewilmerodach pustil Joiakyma opět z wezenj.
3. Balsazar widel při swém hodowánj ruku na stěně pjsmcy, které pismo Daniel wykložil, odkud Kral Balsazar gesstě w tauž noc zabit gest od swého lidu. k. 5.
4. Daryus Medský, dal Danyele pro geho modlitbu do gámy lwowé vwrcy, skrze co k známosti Božj přissel k. 6.
byl od Perského Krále Cýra zagat, a tak Babilonskau Monarchii w Perskau proměnil k. 8.
5. Cyrus wezyl gesstě sedm lét židů, potom kázal gim gjti po sedmdesáti letech gegich celého wězenj opět do swé země, aby Geruzalem a Chrám zase wystawili. Ezdr. k. 1.

III. Knjzatá byla

1. Neystarssj gako Ezdráš, Nehemiáš, Zorobabel, kterj za času Perské Monarchye Chrám a Město opět stawěli. Ezdr. k. 3.
2. Machabeyssti, kterj se za času Récke Monarchye za Wudců wydali, když welice trapenj byli.
a) od Egyptských Králů:
Ptolomeus Lagus dobil Geruzalem Istiwě, a wzal mnoho tisýc židů swázaných do Egypta.
Ptolomeus Filadelfus prokázal gim dobré a dal Židowskau Biblj do Réckeho gazyka přeložit.
b) od Syrských Králů, mezy kterými neyhorssj Antyochus Epifanes dobyl Geruzalem dwa krátě, Chram potupil, a židů k modlarstwj přinutil. 1 kn. Machab. k. 1.

1. Matatyáš byl hlawa a Otec Machabeyských k. 2.
2. Jůdas Machabeus. 3. Jonatan. 4. Ssimon byli tré bratré. k. 3 ⁊ 16.
5. Jan Hirkanus mnohé mesta zawgal, pobyl Edomytských, Samarii wchwátil a s gednotil se s Rjmany.
6. Aristobulus nazýwal sebe Kralem, dopustil swému bratru Antygonowi neyprw s sebau kralowati, potom pak geg newinně odstrčil.
7. Alexander Janneus byl wkrutný a dal w gedném pozdwiženj, padesat tiſýc židů wsmrtiti, a osm sto Faryzeu křižowati.
8. Alexandra, geho žena, kralowala ſtiaſtně. Gegj oba synowé:
9. Aristobulus, a 10. Hirkanus wadili se pro Regiment:
Rjmſký General Pompejus byl zprawce, odkud zawgal Geruzalem, a wwedl Židů pod Rjmſké Panſtwj.
za časů těchto Machabeyských ſtaweli Samaritáni Chrám na hoře Garizym, a zporádali služby Božj, kterych pokowic židů a pokowic pohanů bylo.
powſtali také Faryzeowé, Saduceowé, Eſſeowé, a giné Sekty.
3. Herodiani ſtauli Králowé, kterj od Rjmſkého Cýſaře poſtawěnj byli a Wladarů při sebe měli.
Herodes Welikỳ, pod kterým Kryſtus narozen, pobil mnoho židů, geho ženu a dwa synů poſtawili Neywiſſj Knězowé y ſtozili.
Herodes Antipas, pod kterým Kryſtus wkřižowan byl, pogal swého bratra ženu Herodiadu, a dal Jana Křtitele ſtat.
Herodes Agrippa zabil Jakuba wſadil Petra do žalare, přigal od lidu Božſkau čeſt, a byl od Angela Páně ranen y wmrel. ſkut. Ap. 12.

II. W

II. W Nowém Zákoně my Křesťané žiwi sme pod Ewangelium.

1) Počátek Cýrkwe Nowého Zákona včinil Krystus a Aposstolé.

a) Krystus byl po čtyrech tisýcy letech od stwořenj swěta, za času Cýsaře Augusta w Betléme narozen Matt. 2.

byl od Mudrců nawsstiwen, musyl do Egypta vtjkat.

byl w Nazaretě wychowan, a ssel odtud, když dwanácte lét mel s swýma Rodiči do Geruzalema na Welikunoc Luk. 2.

w tridcatem letu začal swůg aurad Včjcy wykonáwat, k kterému od Jana byl pokřten, a od Ducha swatého zgewně poswěcen Luk. 3.

včil w Chrámě a wssudy w židowské zemi 4.

činil mnohá znamenj a diwy zwlásstě na nemocných.

za nás trpel, vkřižowan gest, vmrel, y pohrben gest k. 22.

tretjho dne zmrtwých wstal a čtyridcátého dne po swém wzkřjssenj na nebesa wstaupil 24.

b) Aposstolé, gichž dwanáct w počtu od Krysta z počátku geho auradu bylo powoláno, kteřj stále při nem byli, a wssecko spolu widěli y slysseli Mar. k. 3, 14-19.

wywolili po Krystowém na nebe wstaupenj Matěge, na mjsto Gidásse, který Krysta zradil a sebe obesyl Skut. Ap. k. 1.

byli padesatého dně Duchem S. naplneni k. 2.

mluwili cyzými gazyky, a bylo skrze Petrowo prwnj kázanj tři tisýc židů obráceno 2.

činili mnohé diwy, zwlásstě Petr, chromé a nemocné vzdrawowal a Tabitu wzkřjsyl k. 3. 9.

držali Cýrkew čistau a w porádku, postawili sedm muzů k přisluhowánj časnými wěcmi, z nichž S. Stepan neyprwnějssjm Mučedlnjkem byl k. 4. 7.

obrátili Samárských k. 8.
a Petr pohana Kornelia zýskal k. 10.
ssli odtud po wssem swěte učiti a křtiti,
psali listy k wěrjcým a giné Knihy Nowého Zákona z wnuknutj Ducha swatého.
byli od newěrjcych prenasledowánj a mordowánj k. 4. 12.

Zwlásstě wyprawuge Lukáš o Pawlowi Ap.

Pawel přenasledowal neyprw Křesťanů, a byl při smrti Stepanowé.

byl na cestě k Damasssku, odkud Křesťanů, swázaných přiwesti chtěl, zázračně obracen a za Aposstola powolan k. 9.
konal welikě cesty na zemi y na wodě a obrátil mnoho pohanů k. 16.
psal mnohe listy k wěrjcým, byl prenasledowan, mnoho krátě bycowan, geden krát kamenowan, dwa krát w Rjmě w. wězenj držan, a na posledy stat k. 22, 28.

2) Skončenj Starozákonnj Bożj služby a židowského Regimentu wplně se stálo skrze
zkazu Geruzalema w sedmdesáti letech po narozenj Krysta Pána, když Rjmané Geruzalem zawgali. Město a Chrám spalili, židů z částky pobili, z částky po swětě rozehnali.

3) Trust Cyrkwě Nowého Zákona delj se na gistě časy, když se gegj Staw každého třetjho sta lét znamenitě promenil.

od 1.

od 1. až do 3. sta lét byla Cyrkew neyčistegssj pod desateřjm welikým přenasledowanjm, když vkrutné trapenj od Pohanských Cýsarů posslé, pokrytců na zpět tahlo.

od 3. až do 6. sta lét byla pokogna a w zewnitrnjm kwětě, poněwadž Cýsarowé Křesťanssti byli. Ale moc potratila.

od 6. až do 9. sta lét, když Mahomet začal Turecké náboženstwj a přenasledowal Křesťanů.

Powstalo mnohé bludné včenj.

od 9. až do 12. sta lét Včitele a lid žiwi byli w neznámosti.

od 12. až do 15 sta lét Sskoly se naprawily Drukarně pro tlačenj kneh wynalezena gest.

w 16. stu lét powzbudil Bůh D. Martyna Luthera, aby čistě Ewangelium kázal, které mnohé kraginy přigali. Ewangelicy wydali 1530. léta w Augsspurku swé Wjry Wyznánj.

roztrhli se wssak hned na Luteranu a Reformatu.

w 17. stu lét w zbudil Bůh, potom gak zlost a neznámost opět se wtrusyla mnohé Bohabogné muže, kterj takowému zbránili z skutečného Křesťanstwj provkázali, a mnohé odporowánj meli.

w 18. stu lét totiž w nasse časy w njchž žiwi sme, dal nám Bůh y w nassj Slowenské Cyrckwi Wýborně Včené a Wznessené Muže k rozmáhánj a k obhagowánj Cýrkwě swé swaté, kteřj ne gen vstně ale y pjsebně o dusse wěřjcý snážně pečowali. A takowé ljbilo se zde gen z částky pořádkem liter poznamenat, aby milownjkům Pjsem swatých takowé knihy w Kresťanstwj wzdeláwagjcý w známost vwedené byly.

Ambro-

Ambrozyus (Georgius) sepsał:

I. Katechysmuse čtyři

1) Menssj Rečmi Pjsma swatého wyswětlený.
2) Wětssj Rečmi P. S. wyswětlený.
3) Menssj opět skrze giné otázky rozmnožený, k kterému mnohé mrawnj naučeni pro ditky gest pripogeno.
4) D. Martyna Luthera wyswětlený.

II. Ljbezné Gadro celého Křestanského Ewangelického Včenj.

III. Přjprawu k Smrti, k které pripogeno gest:

1) Lékarstwj Dusse w pokussenj duchownjm.
2) Přemyssłowánj o Morowém nakazenj.
3) Knižečka Zpowědnj.
4) Knižečka Modlitebnj.
5) Kancyonał.

Augustyni (Matthias) wydał:

1) Přemyssłowánj o Smrti.
2) O Trpeliwosti Křestanské.

Belius (Matthias) wydał:

1) Biblj Páně.
2) O Prawém Křestanstwj Arnda.
3) Zahrádku Ragskau.

Blasyus (Iohannes) sepsał:

1) Ljbe Gadro Pjsnj a Modliteb.
2) Rozkosse Nowé.

Bodo (Matthias) sepsał:

1) Pjsně na Epistoły.
2) Na Ewangelia.

Hrusskowjc (Samuel) wydał:

1) Katechysmus D. M. L. wyswětlený.
2) Pjsně duchownj stare y nowé.

Jako-

Jakobaei (Paullus) wydal:

1) Wokład Modlitebnj.
2) Reči Pjsma swatého.
3) Funebral aneb Pjsně pohřebnj.

Krman (Daniel) sepsal:

Agenda aneb Práce Cýrkewnj.

Michalides (Samuel) wydal:

Summownj a Gruntownj Wýkład celého Pjsma swatého w čtyrech Djlech.

Milec (Elias) wydal:

Postylla aneb Gruntownj Wčenj o Článcých Wjry Křesťanské, na obicegna Nedelnj a Swátecnj Ewangelia.

Sartoryus (Daniel) wydal:

1) Hystorye Biblické.
2) Kwětnau Zahrádku Biblickau.

Stránský (Daniel) wydal:

Gadro wssech Modliteb.

Symonydes (Iohannes) wydal:

Wyswětlenj Křesťanského Wčenj, podlé pořadku malého Katechysmu D. M. L.

* * *

Budiž chwálen wěčně za ty, dary dané k spasenj,
Bůh Otec, Syn y Duch swatý, ten přiwed k dopknění,
To co w nás začal z mikosti,
Wsse ke cti swé welebnosti,
Aby swaté Gméno mel,
Amen.

Modlit-

Modlitba
Před čtenjm Pjsma swatého.

Boże Otče.

Já twé djtě nehodné přistupugi k studnicy slowa twého swatého, přinassege tobě prazdnau nádobu srdce mého, aby sy gj twým swatým slowem naplniti ráčil. Ach prosým tebe synowskau důwěrnostj, otewři mi pokłady milosrdenstwj twého, abych w milosti obohacen byl, a tebe prawého Boha, práwě poznal.

Boże Synu.

Ty Slowo žiwota, zažni prosym tě pokorně, w srdcy mém horjcy žádost po slowu twém. Dey ať ono gest med vstům mým, bohatstwj srdce mého, grunt wjry mé, prawidlo žiwota mého a semeno žiwota wěčného.

Boże Duchu Swatý.

Wpočin na mně, posylni, zmocni, a vpewni mně. Dey mi okusyti dobrotu slowa Božjho, nauč mně nynj maudrosti té, která gest před trůnem twým, a zapečet gi wě mně skrze slowo milosti, až do dně mého wykaupenj.

Swá-

Swatá Trogjce.

Osvět mně skrze twé slowo, abych tebe znał, twé mocy se důwerił, twé miłosrdenstwj chwálil, twé spravedlnosti se bál, twé prawdě wěřil, twau maudrost zwěstowal, o skybych twých nepochybowal a tak y s wedomosti twých Bozských wěcy swedomj dobré až do konce života mého zachowal y mocy wěka budaucího okusył. Obrat pritom wssech potupnjků slowa twého swatého, na proti pak tomu mikownjků geho obcerstwj, genž pro prawdu twau přenasledowánj bywagi a zachowey ge v wjre stále k životu wečnemu, amen.

Po Čtenj Pjsma swatého.

Boże Otče.

Děkugi tobě za swetło slowa twého swatého. Deyž ať ga w něm chodjm, tebe wjce a wjce poznáwam. A kdyžby Zákon twůg złost mau odkrił, nedopausstěy mi pokrytcem býti, ale radegi w prawém pokánj odpusstěnj hřjchů dey dogjti. Kdyby sem pak poznał cestu k životu, způsobiž mé nohy rychłé aby beželi po nj a nevstáwali.

Boże Synu.

Kůg Wčiteli. Nynj sem poznał z slowa twého, že sy ty sám cesta, prawda y žiwot.

wot. Ach prosym tě, weď mně po té cestě, wyvěď mně te prawdě, připraw mně k tomu žiwotu.

Boże Duchu Swatý.

Wzbrát mně skrze slowo čtene od temnosti k swětlu a z mocy dábelské k Bohu, abych hrichů odpusstěnj, a djl s poswecenými skrze wjru z slowa twého nadobitau wzal. Ostrjhey ho wsrdcy mém pokud žiw sem, a když budu wmjrati, dey ať v prostřed mé smrti, gest mi slowo žiwota, abych smrti neokusyl.

Swatá Trogjce.

Zachowey toto twé slowo v prostřed nás až do skonánj swěta, aby twé Králowstwj rozmnoženo a Gméno twé zwelebeno bylo na wěky.
Amen.

ERRATA.

Pag. 69. lin. 1. čti: Prorocy Menssj, gichž gest XII. lin. 30. zahynutj. pag. 46. lin. 7. chtek. pag. 44. lin. 18. od koho. pag. 24. lin. 6. Pjsma.

VIII B 30

ULB Halle 3
008 555 788

Vol 18-3

I

Otewřenj
Pjsma Swatého
s pripogenau geho
Summau
y
Hystoryi
k prawému Biblj Páně vžjwánj
sepsal
IOANNES TONSORIS
VVERBOVIA NITRIENSIS
ALVMNORVM PANNONVM IN ACADEMIA VITTEMBERGENSI H. T. BIBLIOTHECARIVS.

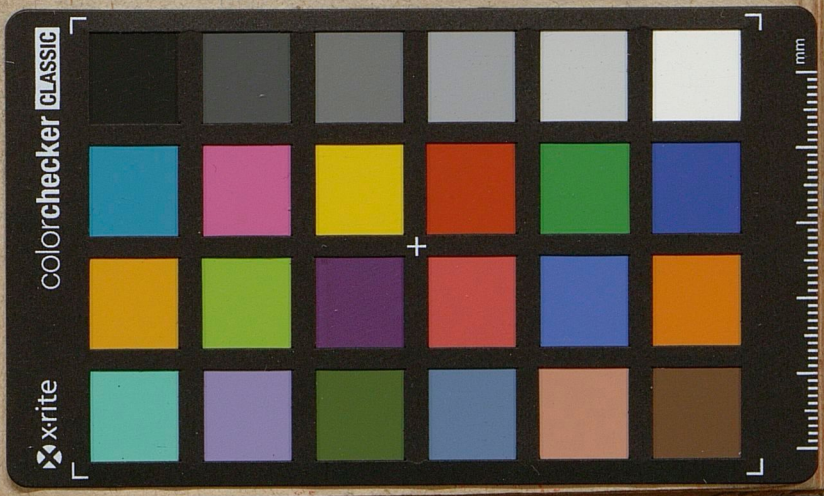

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-1192015415-242385419-16